

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa – profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 31 marca – 1 kwietnia 2017 r. na kierunku „gospodarka przestrzenna” prowadzonym w obszarach nauk:
- przyrodniczych w dziedzinach nauk: o Ziemi (w dyscyplinach naukowych: geografia),
- społecznych w dziedzinach nauk: ekonomicznych (w dyscyplinach: ekonomia, nauki o zarządzaniu); - technicznych w dziedzinie nauk technicznych (w dyscyplinach: architektura i urbanistyka, geodezja i kartografia),
na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia realizowanym o profilu ogólnoakademickim w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na Wydziałach: Nauk Geograficznych (wiodącym) oraz Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodnicząca: dr hab. Krystyna Dwucet – członek PKA

członkowie:

prof. dr hab. Wanda Gaczek – ekspert PKA

dr hab. Jacek Szczepański – członek PKA

mgr Agnieszka Socha-Woźniak – ekspert ds. wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

Bartosz Kasiński – ekspert PKA ds. studenckich

INFORMACJA O WIZYTACJI I JEJ PRZEBIEGU

Ocena jakości kształcenia na kierunku „gospodarka przestrzenna” prowadzonym na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego przeprowadzona została z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2016/2017. Polska Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała jakość kształcenia na powyższym kierunku studiów. Poprzedniej wizytacji dokonano w roku akademickim 2010/2011 – kierunek „gospodarka przestrzenna” na mocy Prezydium PKA z dnia 22 września 2011 r. otrzymał wówczas ocenę pozytywną. W Raporcie z poprzedniej wizytacji brak było uwag i zaleceń, a drobne uchybienia dotyczyły głównie spraw formalnych i zostały usunięte.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów z władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac etapowych i dyplomowych. Władze Uczelni i Instytutu stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

**OCENA SPEŁNIENIA KRYTERIÓW OCENY
PROGRAMOWEJ DLA KIERUNKÓW STUDIÓW
O PROFILU OGÓLNOAKADEMICKIM**

Kryterium oceny	Ocena końcowa spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia		X			
2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe¹ zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia		X			
3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia	X				
4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, oraz prowadzenie badań naukowych		X			
5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy		X			

¹ Określenia: obszar wiedzy, dziedzina nauki i dyscyplina naukowa, dorobek naukowy, osiągnięcia naukowe, stopień i tytuł naukowy oznaczają odpowiednio: obszar sztuki, dziedziny sztuki i dyscypliny artystyczne, dorobek artystyczny, osiągnięcia artystyczne oraz stopień i tytuł w zakresie sztuki.

6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów		X			
--	--	---	--	--	--

1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.
<p>1.1. Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest zgodna z misją i strategią rozwoju uczelni, odpowiada celom określonym w strategii jednostki oraz w polityce zapewnienia jakości, a także uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe właściwe dla danego zakresu kształcenia.*</p> <p>1.2. Plany rozwoju kierunku uwzględniają tendencje zmian zachodzących w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi, oraz są zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego, gospodarczego lub kulturalnego, w tym w szczególności rynku pracy.</p> <p>1.3. Jednostka przyporządkowała oceniany kierunek studiów do obszaru/obszarów kształcenia oraz wskazała dziedzinę/dziedziny nauki oraz dyscyplinę/dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku.</p> <p>1.4. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów są spójne z wybranymi efektami kształcenia dla obszaru/obszarów kształcenia, poziomu i profilu ogólnoakademickiego, do którego/których kierunek ten został przyporządkowany, określonymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalający na stworzenie systemu ich weryfikacji. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), efekty kształcenia są także zgodne ze standardami kształcenia określonymi w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów, uwzględniają w szczególności zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na rynku pracy, oraz w dalszej edukacji.*</p> <p>1.5. Program studiów dla ocenianego kierunku oraz organizacja i realizacja procesu kształcenia, umożliwiają studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi kształcenia określonemu dla ocenianego kierunku o profilu ogólnoakademickim.*</p> <p>1.5.1. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, program studiów dostosowany jest do warunków określonych w standardach zawartych w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy.</p> <p>1.5.2. Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia oraz uwzględnia w szczególności aktualny stan wiedzy związanej z zakresem ocenianego kierunku.*</p> <p>1.5.3. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w przypadku studentów studiów pierwszego stopnia - co najmniej przygotowanie do prowadzenia badań, obejmujące podstawowe umiejętności badawcze, takie jak: formułowanie i analiza problemów badawczych, dobór metod i narzędzi badawczych, opracowanie i prezentacja wyników badań, zaś studentom studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich – udział w prowadzeniu badań w warunkach właściwych dla zakresu działalności badawczej związanej z ocenianym kierunkiem, w sposób umożliwiający bezpośrednie wykonywanie</p>

prac badawczych przez studentów.*

1.5.4. Czas trwania kształcenia umożliwia realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS.

1.5.5. Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności uwzględnia przypisanie modułom zajęć powiązanych z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi w dziedzinie/dziedzinach nauki związanej/związanych z ocenianym kierunkiem więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS.*

1.5.6. Jednostka powinna zapewnić studentowi elastyczność w doborze modułów kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS wymaganej do osiągnięcia kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia na ocenianym kierunku, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej.*

1.5.7. Dobór form zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku, ich organizacja, w tym liczebność grup na poszczególnych zajęciach, a także proporcje liczby godzin różnych form zajęć umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej. Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość spełnia warunki określone przepisami prawa.*

1.5.8. W przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku zostały uwzględnione praktyki zawodowe, jednostka określa efekty kształcenia i metody ich weryfikacji, oraz zapewnia właściwą organizację praktyk, w tym w szczególności dobór instytucji o zakresie działalności odpowiednim do celów i efektów kształcenia zakładanych dla ocenianego kierunku oraz liczbę miejsc odbywania praktyk dostosowaną do liczby studentów kierunku.

1.5.9. Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, np. poprzez realizację programu kształcenia w językach obcych, prowadzenie zajęć w językach obcych, ofertę kształcenia dla studentów zagranicznych, a także prowadzenie studiów wspólnie z zagranicznymi uczelniami lub instytucjami naukowymi.

1.6. Polityka rekrutacyjna umożliwia właściwy dobór kandydatów.

1.6.1. Zasady i procedury rekrutacji zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia w jednostce oraz uwzględniają zasadę zapewnienia im równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2. Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku umożliwiają identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów.*

1.7. System sprawdzania i oceniania umożliwia monitorowanie postępów w uczeniu się oraz ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.*

1.7.1. Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia, wspomagają studentów w procesie uczenia się i umożliwiają skuteczne sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia każdego z zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na każdym etapie procesu kształcenia, także na etapie przygotowywania pracy dyplomowej i przeprowadzania egzaminu dyplomowego, oraz w odniesieniu do wszystkich zajęć, w tym zajęć z języków obcych.

1.7.2. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. W przypadku prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość stosowane są metody weryfikacji i oceny efektów kształcenia właściwe dla tej formy zajęć.*

1. Ocena – w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

Gospodarka przestrzenna” jest międzywydziałowym kierunkiem interdyscyplinarnym, prowadzonym wspólnie przez Wydział Nauk Geograficznych (wiodący) i Wydział Zarządzania Uniwersytetu

Łódzkiego, uruchomionym na mocy Uchwały nr 53 Senatu UŁ z dnia 6 marca 2006 r. dla studiów I stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych) oraz Uchwały nr 129 Senatu UŁ z dnia 6 listopada 2006 r. dla studiów II stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych). Nadzór nad kierunkiem studiów sprawuje pełnomocnik ds. studiów na kierunku gospodarka przestrzenna, powołany przez Dziekana WNG, zaś bezpośredni nadzór ze strony Wydziału Zarządzania sprawuje Katedra Zarządzania Miastem i Regionem, natomiast ze strony Wydziału Nauk Geograficznych – Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej. Sprawy administracyjne przejął Wydział Nauk Geograficznych, zaś pozostałe obowiązki dzielone są pomiędzy zainteresowane Wydziały.

Koncepcja kształcenia na kierunku *gospodarka przestrzenna* jest zgodna z misją i strategią rozwoju UŁ (Uchwała Senatu 345/2016) oraz ze strategią Wydziału Nauk Geograficznych na lata 2014-2020 (*Uchwała RWNG nr 36 w sprawie przyjęcia Strategii WNG UŁ na lata 2014-2020*), a także ze strategią Wydziału Zarządzania (*przyjętą przez Radę Wydziału Zarządzania w dniu 10 października 2011 roku*). Odpowiada celom i polityce jakości zawartych w tych strategiach. Jest także zgodna z zaleceniami Unii Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów Gospodarka Przestrzenna oraz kierunkami rozwoju wskazanymi przez Association of European Schools of Planning.

Za kluczowe w misji Uniwersytetu uznaje się kształcenie, odniesione do tworzenia przewagi konkurencyjnej Uczelni, wyrażone poprzez unikatowość programu, jak również wykorzystanie potencjału kadry naukowej. Misja Uniwersytetu Łódzkiego oparta na pięciu filarach (wspólnota, otwartość, jedność w różnorodności, innowacyjność dla rozwoju, elitarność) jest spójna z koncepcją kształcenia na ocenianym kierunku. Najważniejszymi celami działalności Wydziału NG i Wydziału Zarządzania jest kształcenie wysoko kwalifikowanych kadr dla gospodarki, prowadzenie badań naukowych, upowszechnianie wiedzy, prowadzenie ścisłej współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym zarówno w obszarze badań naukowych, jak i prac aplikacyjnych. Jednym z celów strategicznych jest również oferowanie programów interdyscyplinarnych umożliwiających zdobywanie przez studentów wiedzy i umiejętności w ramach kilku obszarów jak to ma miejsce na ocenianym międzywydziałowym kierunku *gospodarka przestrzenna* (wspólna oferta WZ i WNG). Każdy z tych Wydziałów kładzie duży nacisk na współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym współpracę z jednostkami terytorialnymi. Opracowane programy kształcenia zapewniają wiązanie wiedzy przyrodniczej z wiedzą z obszaru nauk społecznych oraz obszaru nauk technicznych i pozwalają na zdobycie wiedzy specjalistycznej i praktycznej. Są one wystarczająco zorientowane na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego. Dotychczasowe przeobrażenia kierunku, w tym wprowadzenie obok studiów licencjackich, formy studiów inżynierskich zapewnia przygotowanie do potrzeb rynku pracy. Poza tym nasycenie programu studiów wiedzą i umiejętnościami wykorzystywania zaawansowanych programów GIS i AutoCad oraz przewidywane zwiększenie tego nasycenia dobrze rokuje dla rozwoju kierunku.

Realizowany na kierunku *gospodarka przestrzenna* program studiów jest oryginalny, wyróżnia się przyrodniczym i przestrzennym podejściem do problemu gospodarowania oraz zdobywaniem praktycznych umiejętności. Głównym celem kształcenia jest wyposażenie absolwenta w umiejętności praktyczne i wiedzę teoretyczną, umożliwiające samodzielne badanie, analizowanie i syntetyzowanie w zakresie gospodarki przestrzennej i planowania przestrzeni w skali lokalnej i regionalnej. w tym prawidłowe rozumienie wzajemnych relacji między środowiskiem przyrodniczym i antropogenicznym a działalnością gospodarczą człowieka.

Rozwój kompetencji interdyscyplinarnych jest warunkiem dobrej współpracy na wszystkich szczeblach struktur administracyjnych oraz w pracowniach planistycznych. Poznanie naukowej terminologii z wielu dyscyplin daje pewną elastyczność zatrudnienia, zdolność do radzenia sobie z nietypowymi wyzwaniami. Jest to tendencja zgodna z zasadą ciągłego doskonalenia własnych kompetencji i mobilności na rynku pracy.

Metody dydaktyczne i techniki nauczania przyjęte na ocenianym kierunku, w tym rozwijanie umiejętności posługiwania się oprogramowaniem komputerowym wykorzystywanym w planowaniu przestrzennym i gospodarce przestrzennej oraz umiejętności korzystania z baz kartograficznych i ich tworzenia, a także środowiskowe i przestrzenne podejście do problemu gospodarowania uatrakcyjniają jego ofertę i zwiększają szanse absolwentów na rynku pracy. Kierunek „gospodarka przestrzenna” zapewnia interdyscyplinarne, specjalistyczne wykształcenie, konkurencyjne na rynku pracy.

1.2. Plany rozwoju międzywydziałowego kierunku „*gospodarka przestrzenna*” oparte są na przyjętej w 2014 roku strategii rozwoju Wydziału Nauk Geograficznych na lata 2014-2020 oraz strategii Wydziału Zarządzania przyjętej w 2011 roku. Strategie te zakładają racjonalizację oferty dydaktycznej, skorelowanie jej z potencjałem kadrowym Wydziałów, stałe podnoszenie kompetencji kadry nauczycieli akademickich oraz ciągle monitorowanie potrzeb rynku pracy. Plany rozwoju kierunku „*gospodarka przestrzenna*” uwzględniają nie tylko zmiany zachodzące w obszarach i dziedzinach, z których kierunek się wywodzi, ale także biorą pod uwagę potrzeby otoczenia gospodarczego. Dobrym tego przykładem jest szereg działań, do których należą m.in.: (1) podpisanie umowy o współpracy pomiędzy Urzędem Miasta Łodzi oraz Uniwersytetem Łódzkim w zakresie opracowania modelu służącego optymalizacji transportu zbiorowego w Łodzi, (2) podpisanie porozumienia o współpracy pomiędzy Uniwersytetem Łódzkim, Wydziałem Nauk Geograficznych i Miastem Pabianice, (3) współpraca z zarządem Nowego Centrum Łodzi w zakresie opracowania przez studentów V semestru kierunku „*gospodarka przestrzenna*” koncepcji programowo-przestrzennych dotyczących zagospodarowania przestrzeni publicznej wokół wybranych obiektów.

Potrzeby otoczenia społecznego i gospodarczego, zgodnie z planami rozwoju kierunku, były również uwzględniane dzięki włączaniu w proces dydaktyczny osób zajmujących się zawodowo różnymi aspektami gospodarki przestrzennej i planowania. W konsekwencji w latach 2012-2016 zajęcia na kierunku „*gospodarka przestrzenna*” prowadziło 18 praktyków. Do przykładowych przedmiotów obowiązkowych prowadzonych przez takie osoby należały m.in.: ćwiczenia z planowania przestrzennego prowadzone przez pracownika Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, wykład i ćwiczenia z ochrony środowiska kulturowego prowadzone przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków czy wykład i ćwiczenia z technik legislacyjnych w planowaniu prowadzone przez współwłaściciela jednego z biur architektonicznych działających na terenie miasta Łódź.

Na Wydziale Nauk Geograficznych została powołana Rada Programowa, która jest ciałem opiniodawczym i doradczym dla Rady Wydziału i Dziekana w sprawach kierunku „*gospodarka przestrzenna*”. W jej skład wchodzi eksperci i specjaliści reprezentujący dyscypliny naukowe właściwe dla kierunku „*gospodarka przestrzenna*” zatrudnieni na Wydziale Nauk Geograficznych i Wydziale Zarządzania oraz osoby spoza obu Wydziałów, będące praktykami w tym zakresie. Ponadto, na Wydziale Nauk Geograficznych funkcjonuje Rada Pracodawców i Biznesu, której członkowie wywodzący się zarówno spośród interesariuszy zewnętrznych jak i kadry naukowo-dydaktycznej obu Wydziałów w czasie corocznych spotkań dyskutują bieżące tematy mogące poprawić jakość kształcenia. Przykładowo, na zlecenie wspomnianej Rady Pracodawców i Biznesu przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród instytucji samorządowych z województwa łódzkiego, zatrudniających absolwentów kierunku „*gospodarka przestrzenna*”. Celem tych badań było ustalenie zakresu umiejętności pozwalającego absolwentom ocenianego kierunku zwiększyć swoją konkurencyjność na rynku pracy.

Kolejnym wymiernym efektem działań zmierzających do uwzględnienia potrzeb otoczenia społecznego i gospodarczego jest organizacja praktyk zawodowych dla osób studiujących na kierunku „*gospodarka przestrzenna*”. Pozwalają one przyszłym absolwentom lepiej poznać rynek pracy oraz jego potrzeby. Jak się okazuje w wielu wypadkach omawiane praktyki są dla wielu studentów początkiem ich profesjonalnej kariery.

1.3

Dokumenty przyporządkowujące oceniany kierunek studiów do obszarów kształcenia oraz dziedzin i dyscyplin naukowych obejmują uchwałę nr 587 Senatu UŁ z dnia 11 czerwca 2012 r. oraz nr 457 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 16 marca 2015 r. w sprawie zmiany uchwały nr 587 Senatu UŁ z dnia 11 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia efektów kształcenia dla kierunku studiów I stopnia „*gospodarka przestrzenna*” na Wydziale Nauk Geograficznych oraz uchwałę nr 588 Senatu UŁ z dnia 11 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia efektów kształcenia dla kierunku studiów II stopnia „*gospodarka przestrzenna*”.

Zgodnie z tymi dokumentami przyjęto, że oceniany kierunek na obu stopniach kształcenia ma charakter interdyscyplinarny i w związku z tym przyporządkowano go do trzech obszarów wiedzy tj. obszaru nauk przyrodniczych, obszaru nauk społecznych oraz obszaru nauk technicznych.

Przyjęte odniesienia efektów kształcenia do dziedzin oraz dyscyplin naukowych ilustruje poniższa tabelka.

Obszar wiedzy	Dziedzina nauki	Dyscypliny naukowe
Obszar nauk przyrodniczych	Dziedzina nauk o Ziemi	geografia geologia
	Dziedzina nauk biologicznych	ekologia ochrona środowiska
Obszar nauk społecznych	Dziedzina nauk ekonomicznych	ekonomia nauki o zarządzaniu
	Dziedzina nauk społecznych	nauki o polityce publicznej socjologia
	Dziedzina nauk prawnych	prawo
Obszar nauk technicznych	Dziedzina nauk technicznych	architektura i urbanistyka geodezja i kartografia informatyka inżynieria środowiskowa

Już w trakcie trwania wizytacji okazało się, że Wydział rezygnuje z odniesienia kierunku do dziedziny nauk biologicznych, obejmujących dyscypliny ekologia i ochrona środowiska, dziedziny nauk społecznych obejmującej dyscyplinę nauki o polityce publicznej i socjologii oraz dziedziny nauk prawnych obejmującej dyscyplinę prawo. Ponadto w dziedzinie nauk o Ziemi zdecydowano się zrezygnować z odniesienia do dyscypliny geologia, a w dziedzinie nauk technicznych usunięto odniesienie do dyscyplin informatyka i inżynieria środowiska. Wspomniana rezygnacja została udokumentowana przesłanym oświadczeniem, które podpisał Dziekan Wydziału Nauk Geograficznych oraz projektem uchwały Rady Wydziału Nauk Geograficznych. W związku z mającymi nastąpić zmianami odniesienia ocenianego kierunku do części dyscyplin naukowych nie zdecydowano się na modyfikację efektów kształcenia na żadnym ze stopni studiów, co ZO PKA ocenia pozytywnie. Opis efektów kształcenia wskazuje na to, że odnoszą się one do wskazanych dyscyplin.

Przyporządkowanie ocenianego kierunku studiów do obszarów kształcenia oraz wykazanie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku są poprawne oraz umożliwiają odpowiednie sformułowanie i odniesienie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku.

1.4.

Tabela odniesień efektów kierunkowych do efektów obszarowych znajduje się w załączniku do Uchwały Senatu UŁ nr 587.

Dla studiów I stopnia licencjackich oraz inżynierskich Wydział sformułował po 34 kierunkowe efekty kształcenia, w tym 12 efektów kształcenia w kategorii wiedzy, 14 efektów kształcenia w zakresie umiejętności oraz 8 efektów kształcenia w kategorii kompetencji społecznych. Efekty kształcenia uwzględniają pełny zakres efektów prowadzących do uzyskania kompetencji inżynierskich.

Dla studiów II stopnia sformułowano 32 kierunkowe efekty kształcenia, w tym 12 efektów kształcenia w kategorii wiedzy, 12 efektów kształcenia w kategorii umiejętności oraz 8 efektów kształcenia w kategorii kompetencji społecznych.

Przyjęte efekty kształcenia na ocenianym kierunku studiów są czytelne oraz zrozumiałe, co potwierdzają opinie interesariuszy wewnętrznych oraz zewnętrznych. Oddają one specyfikę kierunku studiów, a ich realizacja prowadzi do osiągnięcia zakładanych kompetencji. W opisie efektów kształcenia uwzględniono zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej oraz w dalszej edukacji.

Efekty kształcenia założone dla kierunku studiów „*gospodarka przestrzenna*” zarówno dla I jak i dla II poziomu kształcenia są spójne z efektami kształcenia dla obszaru kształcenia w deklarowanych obszarach wiedzy, do których kierunek ten został przyporządkowany, ponieważ z efektów obszarowych wybrano takie treści w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, które realizują koncepcję kształcenia kierunku. Weryfikacja efektów kształcenia jest możliwa w formie wskazanej w sylabusach poszczególnych przedmiotów. Efekty kształcenia zakładają zdobycie szerokiego zakresu wiedzy teoretycznej i praktycznej, umiejętności i kompetencji społecznych predysponujących do rozpoczęcia pracy zawodowej, podjęcia studiów doktoranckich i/lub prowadzenia działalności badawczej. Każdy przedmiot ma zdefiniowane efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Efekty przedmiotowe ujęte w sylabusach są określone prawidłowo, są także spójne z efektami kierunkowymi. Zostały one jednoznacznie sformułowane. Na pierwszych zajęciach studenci są zapoznawani przez nauczycieli akademickich z efektami kształcenia, które student ma osiągnąć w ramach zajęć z danego przedmiotu. Na stronie internetowej Wydziału udostępnione są karty przedmiotów, do których studenci mają stały dostęp.

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że znają i rozumieją efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów, potwierdzili również, że są one dla nich dostępne, po zalogowaniu, na odpowiedniej stronie internetowej Uczelni. Zdaniem studentów efekty kształcenia są dobrane odpowiednio do tematyki studiowanego kierunku, nie wymagają wprowadzenia żadnych zmian, a formy zajęć, w których uczestniczą, pozwalają na ich osiągnięcie. Studenci mają możliwość zdobywania wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej np. poprzez udział w obowiązkowych zajęciach terenowych, które ich zdaniem pełnią ważną rolę w procesie kształcenia.

1.5.1.

Nie dotyczy – na ocenianym kierunku nie prowadzi się kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

1.5.2.

Treści kształcenia na I stopniu studiów są nakierowane przede wszystkim na zdobycie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych odnoszących się do pozyskiwania i analizy materiałów niezbędnych do podejmowania decyzji w zakresie organizacji przestrzeni, oceny istniejącego zagospodarowania, rozpoznania sytuacji problemowych, rozwiązywania konfliktów przestrzennych, przygotowania interwencji planistycznych oraz projektowania urbanistycznego i planowania przestrzennego w skali lokalnej i regionalnej. Dobrym przykładem są tu przyjęte efekty kształcenia z zakresu wiedzy („ma teoretyczną i praktyczną wiedzę na temat metod analiz zjawisk w układach przestrzennych, w tym z wykorzystaniem narzędzi statystycznych i informatycznych”) oraz umiejętności („potrafi prognozować procesy rozwoju gminy, miasta i regionu z wykorzystaniem standardowych metod i narzędzi planistycznych”). Treści kształcenia na II stopniu studiów zapewniają specjalistyczną wiedzę z zakresu zrównoważonego i zintegrowanego planowania miast i regionów. Absolwent posiada umiejętności kształtowania środowiska zgodnie ze społecznymi potrzebami, zasadami ładu przestrzennego oraz wymogami ochrony środowiska przyrodniczego i antropogenicznego. Wiele uwagi poświęcono znaczeniu i kształtowaniu przestrzeni publicznych w miastach oraz roli dziedzictwa kulturowego i tożsamości lokalnej. Treści programowe umożliwiają osiągnięcie przez studentów wszystkich zakładanych efektów kształcenia na obu stopniach kształcenia oraz dobrze odzwierciedlają ogólnoakademicki charakter studiów, a na I stopniu studiów także ich inżynierski charakter. Dobór literatury jest odpowiedni, zawierający aktualne publikacje naukowe, specjalistyczne i opisujące współczesne trendy z zakresu deklarowanych dziedzin. Dobór treści programowych na kierunku „*gospodarka przestrzenna*” jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia i zgodny z prowadzonymi przez pracowników jednostki badaniami naukowymi. Tematyka

prac dyplomowych mieści się w problematyce zgodnej z ocenianym kierunkiem studiów, a forma i metody tych prac są zgodne ze stawianymi im wymaganiami, koncepcją kształcenia oraz profilem studiów. Programy studiów są na bieżąco monitorowane przez Radę Programową ze względu na ich zgodność z zakładanymi efektami kształcenia i adekwatność w stosunku do aktualnego stanu wiedzy. W skład wspomnianej Rady, wchodzi pracownicy Wydziału Nauk Geograficznych i Wydziału Zarządzania mający największe doświadczenie dydaktyczne oraz dwóch praktyków, którzy prowadzą zajęcia na kierunku. Obecność przedstawicieli praktyków zapewnia bieżącą korektę treści programowych oraz ich dostosowanie do potrzeb rynku. W procesie oceny doboru treści programowych i ich zgodności z zakładanymi efektami kształcenia oraz aktualności przekazywanej studentom wiedzy uwzględniane są również opinie studentów pozyskiwane podczas badań ankietowych, przeprowadzanych po każdym semestrze. Karty poszczególnych modułów zawierają cele, efekty kształcenia, szczegółowe treści kształcenia oraz sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia.

1.5.3.

Dobór metod kształcenia zależy od charakteru zajęć, treści oraz celu kształcenia. W ramach zajęć wykorzystywane są interaktywne metody pracy oparte na heurystycznych i algorytmicznych strategiach myślenia. Studenci nabywają umiejętności konstruowania społecznych narzędzi badawczych, przygotowywania koncepcji badań oraz opracowywania wyników, a także poznają twórcze sposoby pracy w grupach.

Do innych ważnych metod pracy należą: (1) zajęcia projektowe z wykorzystaniem metod kształcenia aktywizujących studentów, które polegają na analizie zaprezentowanych przykładów projektów rewitalizacyjnych oraz ich ocenie, wchodzenie w rolę kierownika projektu, (2) wizyty studyjne mające za zadanie przedstawić w praktyce zmiany w przestrzeni, skutki społeczno-ekonomiczne oraz zainicjować dyskusję, (3) zajęcia projektowe, w trakcie których studenci samodzielnie opracowują plan rozwoju wybranego fragmentu miasta, analizują stan obecny, proponują zmiany kierunkowe i szczegółowe rozwiązania przestrzenne. Podczas ćwiczeń terenowych studenci wykonują inwentaryzację urbanistyczną, przeprowadzają badania społeczne, a następnie rozwiązują konkretne problemy z zakresu gospodarki przestrzennej. Efektem prac jest spójne opracowanie, które przekazywane jest np. władzom samorządowym (m.in. Łodzi, Pabianic, Uniejowa, Strykowa). Ponadto przygotowanie pracy dyplomowej wymaga postępowania badawczego, które obejmuje sformułowanie problemu, przegląd odpowiedniej literatury, dobór właściwych metod badawczych, rozwiązanie problemu i sformułowanie wniosków. Podczas zajęć stosowane są aktywizujące formy pracy ze studentami - studenci mają możliwość dokonywania analizy i oceny zaprezentowanych konkretnych przykładów projektów np. rewitalizacyjnych. O przygotowaniu studentów do pracy naukowej świadczy fakt opublikowania przez nich artykułów naukowych wspólnie z pracownikami Wydziału lub tylko przy ich pomocy. Zespół Oceniający PKA otrzymał listę dziesięciu takich artykułów, z których część ukazała się na łamach wydawanych przez Wydział Nauk Geograficznych czasopism tj. Biuletynu Szadkowskiego, Biuletynu Uniejowskiego oraz Space-Society-Economy.

W opinii Zespołu Oceniającego dobór metod kształcenia jest trafny, a ich różnorodność i adekwatność w stosunku do zakładanych efektów kształcenia jest odpowiednia. Zajęcia praktyczne dobrze przygotowują studentów do prowadzenia badań naukowych czy też pracy zawodowej.

Potwierdzili to również studenci podczas spotkania z ZO PKA. Ponadto studenci poinformowali, że nauczyciele motywują ich do samodzielnej pracy, zarówno w czasie obowiązkowych zajęć jak i poza nimi, np. poprzez zadania domowe.

1.5.4.

Studia na kierunku *"gospodarka przestrzenna"* o profilu akademickim obejmują pełny cykl kształcenia na I i II stopniu studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Realizowany program studiów I stopnia dla ścieżki licencjackiej obejmuje 6 semestrów (181 punktów ECTS i 1856 godzin kontaktowych), a dla ścieżki inżynierskiej 7 semestrów (211 punktów ECTS i ok. 2 130 godzin kontaktowych) - umożliwia nabycie kompetencji inżynierskich. Studia II stopnia trwają 4 semestry, przy czym studiom stacjonarnym przypisano 865 godzin kontaktowych i 121 punktów ECTS,

podczas gdy studiom niestacjonarnym przypisano 585 godzin kontaktowych i 120 punktów ECTS. Podane wartości spełniają wymagania art. 164a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 26 października 2016 roku. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842), jednak na studiach niestacjonarnych liczba punktów ECTS powinna być taka sama jak na studiach stacjonarnych. Wymaga to niewielkiej korekty systemu ECTS w programach kształcenia studiów II stopnia. Realizowane programy obejmują dodatkowo kursy terenowe w wymiarze 150 godzin na I stopniu studiów licencjackich, 30 godzin na studiach inżynierskich oraz 60 godzin na studiach stacjonarnych II stopnia i 42 godziny na studiach niestacjonarnych II stopnia.

1.5.5.

Na studiach I stopnia przedmiotom z nauk podstawowych dla kierunku przypisano 164 punkty ECTS dla ścieżki licencjackiej i 187 punktów ECTS dla ścieżki inżynierskiej. Przedmiotom społecznym, humanistycznym i ogólnouczeniowym przypisano 17 punktów ECTS dla obu typów ścieżek. Na studiach II stopnia jest to odpowiednio: 116 i 5 punktów ECTS dla studiów stacjonarnych oraz 116 i 4 punkty ECTS dla studiów niestacjonarnych. A zatem należy uznać, że w przypadku studiów niestacjonarnych program nie spełnia wymagań określonych w § 4 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia MNiSW w sprawie warunków prowadzenia studiów. Oceniana Jednostka powiązała zajęcia z prowadzonymi w niej badaniami naukowymi. Dla studiów I stopnia jest to 52% wszystkich punktów ECTS dla ścieżki licencjackiej i 51% punktów ECTS dla ścieżki inżynierskiej. Natomiast dla studiów II stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych) zajęciom tym przypisano 67% wszystkich punktów ECTS. W programie studiów I i II stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych łączna liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego wynosi 80% dla wszystkich rodzajów studiów na ocenianym kierunku. Moduły zajęć podstawowych na wszystkich kierunkach studiów przekraczają 80% punktów ECTS. Łączna liczba punktów, którą student musi zdobyć w ramach zajęć z języka obcego wynosi 7 na studiach I stopnia oraz 3 punkty ECTS na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych II stopnia. W ramach zajęć z wychowania fizycznego student musi uzyskać 1 punkt ECTS na studiach licencjackich i inżynierskich I stopnia oraz na studiach stacjonarnych II stopnia. Na studiach niestacjonarnych nie przewidziano zajęć z wychowania fizycznego. Program studiów na kierunku „*gospodarka przestrzenna*” uwzględnia obowiązkowe praktyki zawodowe w wymiarze 4 punktów ECTS na studiach licencjackich oraz inżynierskich. Zakres poprowadzonych w jednostce badań naukowych jest zgodny z tematyką realizowanych zajęć dydaktycznych. Liczba godzin pracy studenta powinna obejmować udział w zajęciach zorganizowanych z udziałem nauczycieli akademickich (godziny kontaktowe) oraz czas poświęcony na samodzielną pracę i w sumie dawać podstawę do przydzielenia odpowiedniej liczby punktów ECTS. Niestety w sylabusach brakuje bilansu punktów ECTS, tzn. podziału na pracę własną studenta i pracę z udziałem nauczyciela akademickiego, co znacząco utrudnia dokonanie oceny prawidłowości przydzielenia punktów ECTS poszczególnym przedmiotom. Porównanie liczby godzin i liczby przypisanych im punktów ECTS wskazuje, że jeden punkt ECTS odpowiada od 4,3 do 60 godzin pracy studenta. Jednakże wskazana liczba godzin obejmuje tylko czas spędzony przez studenta na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału prowadzącego. Należy bezwzględnie skorygować liczbę godzin przypisanych poszczególnym przedmiotom podając zarówno liczbę godzin kontaktowych, w tym konsultacje, jak i przewidywaną liczbę godzin samodzielnej pracy studenta, tak aby 1 punktowi ECTS odpowiadało 25–30 godzin pracy studenta. W trakcie rozmowy z Władzami Wydziału ZO PKA uzyskał informację, że przedstawione tu zalecenia są w trakcie realizacji.

1.5.6.

Na podstawie planów studiów można stwierdzić, że zarówno na I jak i na II stopniu kształcenia jednostka zapewnia studentom właściwą elastyczność w wyborze przedmiotów. Studenci mają możliwość stworzenia własnej ścieżki kształcenia, która odpowiada jego zainteresowaniom naukowym oraz planom zawodowym a także wyboru przedmiotów z grupy: przedmioty do wyboru kierunkowe i przedmioty do wyboru spoza kierunku (ogólnouniwersyteckie). Moduły zajęć do wyboru na studiach stacjonarnych I stopnia stanowią odpowiednio: 57 punktów ECTS czyli 31,5% ogólnej liczby punktów dla ścieżki licencjackiej i 64 punkty ECTS dla ścieżki inżynierskiej. Zdecydowanie większy jest udział przedmiotów o charakterze wybieralnym dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych II stopnia ponieważ stanowi on aż 77 punktów ECTS, czyli 63,6%. Wybór

przedmiotów fakultatywnych odbywa się za pośrednictwem strony internetowej Uczelni. W opinii studentów przyjęta przez Jednostkę forma wyboru, jak i liczba przedmiotów z puli do wyboru jest w pełni satysfakcjonująca.

1.5.7.

Program kształcenia na studiach I stopnia zawiera: 799 godzin wykładów i 1057 godzin różnego rodzaju ćwiczeń i seminariów dla ścieżki licencjackich oraz 942 godziny wykładów i 1188 godziny różnego rodzaju ćwiczeń i seminariów dla ścieżki inżynierskiej. Na studiach stacjonarnych II stopnia wspomniane proporcje wynoszą odpowiednio 409 i 456 godzin, podczas gdy na studiach niestacjonarnych II stopnia te proporcje kształtują się na poziomie 257 i 300 godzin. Zarówno na studiach I jak i II stopnia formy zajęć oraz ich wymiar godzinowy są dobrane stosownie do ich treści i zakładanych efektów kształcenia. Proporcje zajęć o charakterze audytoryjnym (wykłady) i praktycznym (ćwiczenia laboratoryjne, seminaria i ćwiczenia terenowe) są dobrane właściwie zarówno dla studiów stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Rok akademicki obejmuje dwa 15 tygodniowe semestry (zajęcia są realizowane od poniedziałku do piątku). Dobór form zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku (zarówno na studiach stacjonarnych jak i niestacjonarnych), ich organizacja, w tym liczebność grup na poszczególnych zajęciach, a także proporcje liczby godzin różnych form zajęć umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Ponadto analiza harmonogramu zajęć dla studiów niestacjonarnych dowodzi, że program zajęć jest zróżnicowany i nie obserwuje się koncentracji zajęć z jednego przedmiotu lub z jednym prowadzącym. Harmonogram zajęć jest publikowany z odpowiednim dla studentów wyprzedzeniem. Jednostka określiła przepisy dotyczące liczebności grup na zajęciach dydaktycznych (Uchwała nr 193 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 10 czerwca 2013 roku), które z punktu widzenia studentów umożliwiają osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

Studenci pozytywnie wypowiadali się na temat praktycznych form zajęć, jakimi są zajęcia terenowe – w ich opinii sprzyjają one rozwojowi umiejętności badawczych i pozwalają na zdobywanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych z zakresu ocenianego kierunku studiów. Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że są w pełni zadowoleni z przyjętego harmonogramu zajęć, który pozwala im na łączenie studiów z pracą zawodową oraz rozwijanie własnych zainteresowań poza zorganizowanymi zajęciami. Natomiast zgłosili uwagi do sekwencji przedmiotów w planie studiów – ich zdaniem matematyka, fizyka oraz język obcy powinny być realizowane w czasie I roku studiów, zamiast na II roku, jak jest obecnie, gdyż, pozwoliliby to im na utrzymanie ciągłości nauki po szkole średniej oraz wykorzystać wiedzę zdobytą na tych przedmiotach w dalszej edukacji. Studenci szczególnie uzdolnieni i niepełnosprawni mogą ubiegać się o studiowanie w trybie, odpowiednio, indywidualnego planu studiów i programu kształcenia (IPS) oraz indywidualnej organizacji studiów (IOS), na zasadach określonych w Regulaminie Studiów w Uniwersytecie Łódzkim.

W Uniwersytecie Łódzkim funkcjonuje profesjonalnie zarządzana platforma zdalnego nauczania (Moodle, dostępna na stronie www.moodle.uni.lodz.pl), administrowana przez Zespół ds. Uniwersytetu Otwartego wraz z Centrum Informatyki UŁ. Platforma ta posiada wszystkie funkcje niezbędne do prowadzenia kształcenia na odległość. Jest ona wykorzystywana zarówno do wspomagania tradycyjnych zajęć, jak i częściowego ich zastępowania. Platforma e-campus UŁ umożliwia publikację materiałów dydaktycznych w dowolnej formie – tekstowej i multimedialnej oraz zawiera bogaty zestaw narzędzi aktywizacji studentów, komunikacji i współpracy z nauczycielem oraz narzędzi weryfikacji wiedzy i umiejętności. Na kierunku „gospodarka przestrzenna” nie jest realizowane kształcenie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Wyjątek stanowią obowiązkowe szkolenia z BHP, z ochrony własności intelektualnej i ergonomii oraz szkolenie biblioteczne. Poza tym poprzez platformę Moodle oraz USOSweb studenci mają możliwość kontaktu elektronicznego z prowadzącymi zajęcia oraz udostępniane są im materiały dydaktyczne, a w ramach platformy USOSweb plany zajęć, sylabusy przedmiotów, protokoły egzaminacyjne i zaliczeniowe.

1.5.8.

Program studiów na kierunku „gospodarka przestrzenna” uwzględnia 120 godzin obowiązkowych

praktyk zawodowych. Wydział podpisał umowy dotyczące organizacji praktyk zawodowych z instytucjami publicznymi i prywatnymi, w których wspomniane praktyki mogą być realizowane. Są to m.in.: urzędy gmin, biura nieruchomości, ośrodki dokumentacji geodezyjnej oraz pracownie urbanistyczne. Należy zauważyć, że studenci mają możliwość samodzielnego proponowania miejsca odbywania praktyk, który musi jednak zostać zaakceptowany przez opiekuna praktyk. Zakres praktyk jest określany w odrębnej umowie i obejmuje zarówno udział studentów w opracowaniu projektów i dokumentacji, jak również udział w pracach terenowych. Na każdym etapie praktyk studenci są nadzorowani i koordynowani przez wyznaczonych pracowników firmy. Ponadto opiekun praktyk dokonuje niezapowiedzianych hospitacji losowo wybranych zakładów pracy, w czasie, gdy studenci ocenianego kierunku odbywają w nich praktyki, co należy ocenić bardzo pozytywnie.

Praktyki posiadają opracowany sylabus zawierający efekty kształcenia, który, jak poinformowali studenci podczas spotkania z ZO PKA, jest dla nich dostępny i zrozumiały. Zdaniem studentów, oferowane przez Jednostkę miejsca odbycia praktyk są związane ze studiowanym kierunkiem i w pełni ich satysfakcjonują, a liczba miejsc oferowanych przez Jednostkę jest odpowiednia w stosunku do liczby studentów. Zaliczenie praktyki odbywa się na podstawie dzienniczka praktyk, który student ma obowiązek prowadzić w czasie trwania praktyki, oceny zakładu pracy oraz rozmowy studenta z pracownikiem dydaktycznym odpowiedzialnym za zaliczenie praktyki.

Należy stwierdzić, iż oceniana Jednostka zapewnia właściwą organizację praktyk, w tym dobór instytucji o zakresie działalności odpowiednim do celów i efektów kształcenia zakładanych dla ocenianego kierunku.

1.5.9.

W programie studiów I i II stopnia uwzględniono naukę języka obcego i możliwość jego wyboru. Niestety w załączonej dokumentacji brakuje sylabusów dla tych przedmiotów. W konsekwencji nie wiadomo jaki poziom znajomości języka powinni reprezentować studenci po zakończeniu tej części edukacji. Natomiast z rozmów przeprowadzonych ze studentami wynika, że poziom nauczania języka obcego, w pełni ich satysfakcjonuje. Studenci ocenianego kierunku mają możliwość aplikowania do programu Erasmus+, który umożliwia studiowanie w języku obcym i innym kulturowo środowisku. Corocznie korzysta z tego programu kilku studentów „gospodarki przestrzennej” (np. wyjazdy do Anglii, Portugalii, Turcji, Słowacji). Co roku składane są propozycje przedmiotów fakultatywnych, prowadzonych w języku angielskim dla studentów kierunku, a dodatkowo studenci studiów II stopnia mają obowiązek realizacji przynajmniej jednego obcojęzycznego przedmiotu w wymiarze 26 godz. Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na ocenianym kierunku składają propozycje przedmiotów w języku angielskim w ramach programu Erasmus+ oraz Mobility Direct. Co roku w tych programach bierze udział od kilku do kilkunastu cudzoziemców. W ramach ćwiczeń terenowych gospodarka przestrzenna w regionie europejskim na III roku studiów odbywa się wyjazd studentów na Ukrainę, którego koszty, w większości, muszą ponosić sami studenci, co jednak, jak poinformowano ZO PKA, nie stanowi dla nich problemu.

1.6.1.

Rekrutacja na studia odbywa się za pomocą systemu elektronicznego i prowadzona jest na zasadach określonych w Uchwale nr 500 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie zasad przyjęć na pierwszy rok studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich w Uniwersytecie Łódzkim na rok akademicki 2016/2017. W postępowaniu rekrutacyjnym na studia I stopnia brane pod uwagę są wyniki egzaminu maturalnego z przedmiotów wskazanych w przytoczonej Uchwale Senatu zgodnie z poniższą tabelą.

Kategoria przedmiotu	Przedmioty
1	
maksymalnie jeden (wymagany)	język obcy nowożytny

2 maksymalnie jeden (wymagany)	matematyka, geografia, historia, WOS, informatyka
3 maksymalnie dwa (nie wymagane)	matematyka, geografia, historia, WOS, informatyka

O przyjęcie na studia II stopnia mogą ubiegać się absolwenci studiów licencjackich, inżynierskich i magisterskich wszystkich kierunków studiów. Przyjęcia odbywają się na podstawie wymaganych dokumentów. W przypadku liczby zgłoszeń przewyższającej limit miejsc o przyjęciu na studia decyduje suma średnich ocen uzyskanych w czasie studiów I stopnia udokumentowanych zaświadczeniem, a w tym ocena z dyplomu stanowi 25% końcowej oceny, a średnia ocen ze studiów 75% końcowej oceny.

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że kryteria przyjęć są obiektywne, jednolite dla wszystkich kandydatów i dostępne przez stronę internetową Uczelni. Studenci zwrócili uwagę, że ich zdaniem, aktualny system rekrutacji na studia sprzyja losowości w doborze kandydatów, zarówno na studia I, jak i II stopnia. Zdaniem studentów, w przypadku rekrutacji na studia I stopnia, liczba możliwych do wyboru przedmiotów na świadectwie maturalnym jest zbyt duża i powinna zostać zawężona do przedmiotów bezpośrednio korespondujących z ocenianym kierunkiem. W opinii studentów, takie kryteria rekrutacji, sprzyjają przyjęciu na studia kandydatów bez odpowiedniego poziomu wiedzy i umiejętności, których studenci nabywają w czasie studiów I stopnia ocenianego kierunku. Władze jednostki poinformowały, że liczba przedmiotów do wyboru na świadectwie maturalnym zostanie ograniczona, a rekrutacja na studia II stopnia zostanie zawężona jedynie do kandydatów, którzy ukończyli studia I stopnia związane z tematyką ocenianego kierunku studiów. Zdaniem studentów limity przyjęć na studia I i II stopnia są adekwatne do możliwości Jednostki. Warunki rekrutacji na studia I i II stopnia są zrozumiałe i uwzględniają zasadę równych szans.

1.6.2.

Senat Uniwersytet Łódzkiego podjął uchwałę nr 507 z dnia 15 czerwca 2015 r. w sprawie zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się oraz sposobu powoływania i trybu działania komisji weryfikującej efekty kształcenia w Uniwersytecie Łódzkim. Określił także obowiązki Wydziałowych Zespołów ds. Potwierdzania Efektów Uczenia oraz zasady, którymi należy kierować się przy tworzeniu wydziałowych systemów Potwierdzania Efektów Uczenia, zgodnie z tymi zasadami Rada Wydziału może wskazać listę kierunków podlegających systemowi Potwierdzania Efektów Uczenia na każdy rok akademicki. Rada Programowa kierunku „*gospodarka przestrzenna*” podjęła prace zmierzające do wypracowania zasad i warunków potwierdzania efektów uczenia się. Powołano osobę pełniącą funkcję kierunkowego konsultanta i doradcy edukacyjnego. Rozpoczęto także przygotowanie zasad systemu Potwierdzania Efektów Uczenia się.

1.7.1.

Metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia stosowane na kierunku „*gospodarka przestrzenna*” w większości przypadków dobrze opisano w sylabusach. Obejmują one system kolokwii, zaliczeń i egzaminów (najczęściej pisemnych i testowych) oraz analizę pracy indywidualnej i zespołowej studentów w trakcie ćwiczeń laboratoryjnych i terenowych, a także ocenę sprawozdań z wykonania ćwiczeń. Jako narzędzia weryfikacji wykorzystywana jest też ocena aktywności w dyskusji oraz jakość przygotowanych referatów i prezentacji. Dla większości narzędzi weryfikacji efektów kształcenia podano kryteria oceny studentów, które zapisano w sylabusach modułów kształcenia. Zaprojektowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są

adekwatne do zakładanych efektów kształcenia i umożliwiają ocenę stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, w tym także na etapie dyplomowania. Potwierdzili to również studenci podczas spotkania z ZO PKA, podkreślając jednocześnie, że metody te mobilizują ich do uczenia się. Zespół wizytujący ocenił wybrane prace etapowe i dyplomowe. Zakres merytoryczny zagadnień poruszanych w ocenianych pracach jest szeroki, a zatem zdaniem ZO PKA oceniane prace dobrze dokumentują osiągnięcie etapowych efektów kształcenia. Są one dokumentowane i gromadzone. Procedurę dyplomowania, formę prac dyplomowych oraz zakres wymagań egzaminacyjnych określa Regulamin studiów oraz Uchwała nr 12/2014 Rady Wydziału Nauk Geograficznych UŁ z dnia 15 kwietnia 2014 r. Zgodnie z obowiązującymi przepisami egzamin dyplomowy jest przeprowadzany w formie ustnej. Student ma prawo samodzielnego wyboru tematu pracy dyplomowej i opiekuna pracy. Proces dyplomowania student rozpoczyna od wyboru Wydziału, na którym będzie chciał realizować pracę dyplomową – Wydziału Nauk Geograficznych lub Wydziału Zarządzania. W przypadku wyboru Wydziału Zarządzania, student ma pełną dowolność wyboru tematu pracy dyplomowej w zakresie tematyki studiowanego kierunku zarówno na studiach I, jak i II stopnia, zaś w przypadku Wydziału Nauk Geograficznych, na studiach I stopnia wszyscy studenci wykonują pracę z tego samego kręgu tematycznego, polegającą na specjalistycznej analizie przydzielonego obszaru terytorialnego, a na studiach II stopnia student sam określa temat swojej pracy dyplomowej. Wszystkie poddane ocenie prace dyplomowe (licencjackie i magisterskie) były tematycznie zgodne z ocenianym kierunkiem studiów. Prace licencjackie w większości mają charakter studium literaturowego właściwego dla ocenianego kierunku studiów. Prace magisterskie opierają się na badaniach terenowych i ich charakter jest właściwy dla tego typu prac. Ocena prac magisterskich, dokonywana przez opiekuna oraz recenzenta w większości przypadków odzwierciedla poziom oraz wartość merytoryczną ocenianych prac, choć zdarzają się prace których oceny są zawyżone. Na egzaminach dyplomowych komisja egzaminacyjna zadaje 3 różne pytania o tematyce mieszczącej się w zakresie deklarowanych dla ocenianego kierunku dyscyplin naukowych. W kilku przypadkach ZO PKA stwierdził, że wszystkie 3 spośród zadanych pytań na egzaminie dyplomowym ściśle dotyczyły realizowanej pracy magisterskiej. W opinii ZO PKA przynajmniej jedno pytanie na takim egzaminie powinno mieć, zgodnie z przyjętymi dla ocenianego kierunku zasadami dyplomowania (co określa wspomniana powyżej Uchwała 12/2014 RW NGUŁ z dnia 15 kwietnia 2014 r), charakter ogólny, sprawdzający wiedzę ogólną nabytą w trakcie studiów. Warto również podkreślić, iż studenci otrzymują wcześniej zagadnienia do egzaminu dyplomowego. Doraźnie powoływane komisje egzaminacyjne na egzaminach dyplomowych wykorzystują skalę ocen określoną w Regulaminie Studiów. Ponadto znacząca liczba wykonanych prac dyplomowych jest oceniana przez niesamodzielnych pracowników nauki w sytuacji, gdy opiekunami takich prac są również pracownicy niesamodzielnymi, co nie powinno mieć miejsca.

1.7.2.

Ogólne procedury związane z pomiarem i oceną efektów kształcenia określone są w Regulaminie Studiów (Uchwała Nr 310 Senatu UŁ z dnia 4 kwietnia 2011 r. z późniejszymi poprawkami). Określa on w szczególności prawa i obowiązki studenta związane z zaliczaniem przedmiotów, zdawaniem egzaminów, zaliczaniem etapów studiów i całych studiów. Rozwiązania zawarte w wymienionym dokumencie poza regulacjami związanymi z zaliczeniem przedmiotów określają ramy organizacyjne dla procesu weryfikacji osiągnięć studenta, formułują uprawnienia odwoławcze oraz określają konsekwencje braku zaliczenia. Regulamin wprowadza również skalę ocen stosowanych w ramach procesu weryfikacji osiągnięć studenta. Rozwiązania stosowane w tym zakresie są prawidłowe i przejrzyste. Uczelnia zapewnia niezbędną dostępność informacji na temat stosowanego systemu oceny efektów kształcenia osiąganego przez studenta w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Szczegółowe sposoby pomiaru i oceny efektów kształcenia zostały określone w sylabusach przedmiotów. Dodatkowe informacje można uzyskać od pracowników Dziekanatu oraz wykładowców poszczególnych przedmiotów. Na podstawie przeprowadzonych rozmów Zespół wizytujący uważa, że przyznawane oceny są obiektywne, a zakres tematyczny pytań jest na tyle szeroki, że daje możliwość rzetelnej oceny wiedzy przekazywanej w trakcie zajęć.

Zasady zaliczenia są znane studentom, są dla nich jasne i zrozumiałe. Podczas spotkania poinformowali, że miał miejsce przypadek, gdzie duża grupa studentów czuła się oceniona niesprawiedliwie podczas egzaminu pisemnego z jednego z przedmiotów. Studenci nie interweniowali u Władz Jednostki bezpośrednio po zaistnieniu problemu, gdyż, jak tłumaczyli, nie chcieli narażać się

temu prowadzącemu przed zajęciami w kolejnych semestrach, w których ma on prowadzić kolejny przedmiot. Przedstawiciele Władz Jednostki dowiedziały się o problemie i interweniowały w tej sprawie poprzez rozmowę z tym egzaminatorem oraz jego bezpośrednim przełożonym, który wyciągnął wobec pracownika odpowiednie konsekwencje. Rezultaty tej procedury nie są jeszcze znane, gdyż opisywana sytuacja miała miejsce w poprzednim semestrze studiów. Studenci podkreślili, że w każdym innym przypadku czuli się ocenieni sprawiedliwie. Studenci ocenianego kierunku mają możliwość ubiegania się o egzamin w formie komisyjnej na zasadach określonych w Regulaminie Studiów w Uniwersytecie Łódzkim, jednak nie korzystają z tej formy egzaminu, gdyż nie mają takiej potrzeby. Poinformowali także, że mają wgląd do swoich ocenionych prac pisemnych na zasadach ustalonych przez prowadzącego przedmiot na pierwszych zajęciach, a przyjęty system otrzymywania informacji zwrotnej o swoich wynikach w nauce w pełni ich satysfakcjonuje. W przypadku kształcenia na odległość sposoby weryfikacji osiągnięcia efektów są właściwe dla tej formy zajęć.

3. Uzasadnienie

Głównym założeniem koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest interdyscyplinarność, warunkująca dobrą współpracę na wszystkich szczeblach planowania i gospodarowania, a także środowiskowe i przestrzenne podejście do problemu gospodarowania oraz zdobywanie praktycznych umiejętności w zakresie korzystania i tworzenia baz kartograficznych oraz zasobów GIS, ponadto rozwijanie umiejętności posługiwania się oprogramowaniem komputerowym wykorzystywanym w planowaniu przestrzennym i gospodarce przestrzennej.

Współpraca Wydziału z otoczeniem gospodarczym oraz ciągle monitorowanie planu studiów przez interesariuszy zewnętrznych daje realną szansę na korekty planu studiów uwzględniające zmiany zachodzące w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi. Przyporządkowanie ocenianego kierunku studiów do obszarów kształcenia oraz wykazanie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku są poprawne oraz umożliwiają odpowiednie sformułowanie i odniesienie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku. Efekty kształcenia założone dla kierunku studiów „*gospodarka przestrzenna*” zarówno dla I jak i dla II poziomu kształcenia są spójne z efektami kształcenia dla zadeklarowanych obszarów kształcenia, do których kierunek ten został przyporządkowany. Są one sformułowane w sposób zrozumiały, pozwalający na stworzenie systemu ich weryfikacji. Powiązanie celów i efektów kształcenia w formie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, na poziomie kierunku i przedmiotów, pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną koncepcję kształcenia zgodną z Krajowymi Ramami Kwalifikacji. Organizacja procesu kształcenia realizowanego na kierunku „*gospodarka przestrzenna*” na studiach I i II stopnia jest prawidłowa i pozwala osiągnąć założone cele i efekty kształcenia. Dodatkowo aktywność naukowa kadry dydaktycznej oraz jej współpraca z otoczeniem gospodarczym zapewnia aktualność przekazywanej wiedzy. Realizowany program spełnia wymogi programu opracowanego na podstawie KRK, jednak w opinii ZO Jednostka powinna rozważyć sugestie studentów dotyczącą zmiany sekwencji przedmiotów polegającej na przeniesieniu matematyki, fizyki i języka obcego na I rok studiów I stopnia. Przedstawiony program i plany studiów na I i II stopniu kształcenia umożliwiają studentom wybór przedmiotów o łącznej wartości ponad 30% wszystkich punktów ECTS. Program studiów zakłada obowiązkowe praktyki studenckie w wymiarze 120 godzin. Jednostka opracowała sylabus dla praktyk oraz sposoby weryfikacji stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia podczas ich realizacji. Studenci mają możliwość korzystania z międzynarodowych programów mobilności studenckiej, nauki języków obcych, a także udziału w zajęciach prowadzonych w językach obcych. System przypisania punktów ECTS poszczególnym przedmiotom w sylabusach wymaga uzupełnienia przede wszystkim o bilans punktów ECTS z podziałem m.in. na pracę własną studenta i z udziałem nauczyciela akademickiego. Rekrutacja na studia na kierunku „*gospodarka przestrzenna*” odbywa się w sposób prawidłowy na jasno określonych zasadach, uwzględniających zasadę zapewnienia kandydatom równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku. Jednak system rekrutacji, który obecnie sprzyja losowości przyjmowania kandydatów na studia, zgodnie z zapewnieniami Władz Jednostki, zostanie zmodyfikowany w celu dokonywania dokładniejszej selekcji kandydatów. Na WNG UŁ rozpoczęto prace nad wprowadzeniem systemu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów. Jednostka stosuje odpowiednie metody sprawdzania efektów kształcenia, które uwzględniają

różnorodność przedmiotów. Opracowany został system oceny efektów kształcenia uzyskiwanych w ramach poszczególnych przedmiotów. Jest on przedstawiony w Regulaminie Studiów. Proces weryfikacji odbywa się w sposób stały, w ramach poszczególnych przedmiotów oraz w ramach prac specjalnie powołanych zespołów monitorujących jakość kształcenia. System weryfikacji efektów kształcenia obejmuje wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Jest realizowany w trakcie całego procesu kształcenia i mobilizuje studentów do samodzielnej pracy/ Zastrzeżenia budzi system oceniania prac dyplomowych przez niesamodzielnych pracowników nauki, w sytuacji gdy promotorami prac są również pracownicy niesamodzielni. Ponadto niewłaściwe jest również ograniczanie zagadnień poruszanych w trakcie egzaminów dyplomowych do tematyki związanej ściśle z pracą. .

4. Zalecenia

- w sylabusach należy uzupełnić bilans punktów ECTS i wprowadzić podział na pracę własną studenta oraz pracę z udziałem nauczyciela akademickiego, tak aby 1 punktowi ECTS odpowiadało 25–30 godzin pracy studenta.
- zgodnie z ustaleniami Rady Wydziału (Uchwała nr 12/2014 Rady Wydziału Nauk Geograficznych UŁ z dnia 15 kwietnia 2014 r.) zestaw pytań zadawanych w trakcie egzaminu dyplomowego nie powinien ograniczać się wyłącznie do zakresu bronionej pracy dyplomowej.
- należy zwrócić uwagę na właściwy dobór recenzentów i opiekunów prac dyplomowych, tak aby w przypadku opiekuna , będącego niesamodzielnym pracownikiem nauki recenzentem pracy był pracownik samodzielny.
- na studiach niestacjonarnych II stopnia należy zwiększyć ilość przedmiotów humanistycznych lub społeczno-gospodarczych, tak aby ich ilość mierzona za pomocą punktów ECTS wynosiła 5.

2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia

2.1 Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy-zapewniający realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.*

2.2 Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. W przypadku, gdy zajęcia realizowane są z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, kadra dydaktyczna jest przygotowana do prowadzenia zajęć w tej formie.*

2.3 Prowadzona polityka kadrowa umożliwia właściwy dobór kadry, motywuje nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych i rozwijania kompetencji dydaktycznych oraz sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej.

2.4 Jednostka prowadzi badania naukowe w zakresie obszaru/obszarów wiedzy, odpowiadającego/odpowiadających obszarowi/obszarom kształcenia, do którego/których został przyporządkowany kierunek, a także w dziedzinie/dziedzinach nauki oraz dyscyplinie/dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.*

2.5. Rezultaty prowadzonych w jednostce badań naukowych są wykorzystywane w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji.

1. Ocena w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

2.1. Efekty kształcenia ocenianego kierunku *gospodarka przestrzenna* usytuowano w trzech obszarach nauk, trzech dziedzinach nauki (dziedzina *nauk o Ziemi*, dziedzina *nauk ekonomicznych* i dziedzina *nauk technicznych*) wskazując pięć dyscyplin naukowych (*geografia*, *ekonomia*, *nauki o zarządzaniu*, *architektura i urbanistyka* oraz *geodezja i kartografia*). Wszystkie trzy dziedziny nauki mają odzwierciedlenie w dorobku naukowym pracowników tworzących minimum kadrowe. Wśród pracowników naukowo-dydaktycznych tworzących minimum kadrowe dla pierwszego i drugiego stopnia zidentyfikowano dorobek naukowy należący do czterech dyscyplin (w dyscyplinie *geografia* 10 osób, w dyscyplinie *nauki o zarządzaniu* 2 osoby oraz dyscyplinie *architektura i urbanistyka* 2 osoby).

Nie zidentyfikowano pracownika reprezentującego dyscyplinę *geodezja i kartografia*, trzeba jednak zauważyć, że metody kartograficzne i *geodezja*, są wykorzystywane zarówno przez geografów, jak i specjalistów od zarządzania nieruchomościami.

Do minimum kadrowego kierunku *gospodarka przestrzenna* na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim Uczelnia zgłosiła 20 nauczycieli akademickich, w tym 7 samodzielnych (2 z tytułem naukowym profesora i 5 ze stopniem naukowym doktora habilitowanego) oraz 13 w grupie nauczycieli ze stopniem naukowym doktora. Zespół wizytujący PKA przeprowadził ocenę spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego na podstawie przesłanej dokumentacji (*Raportu samooceny*), dokumentów przedstawionych podczas wizytacji oraz rozmów przeprowadzonych z władzami Wydziału. W ocenie uwzględniono w szczególności posiadane stopnie naukowe i specjalizację naukową, a także dorobek publikacyjny nauczycieli akademickich. Sprawdzono również obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku akademickim oraz złożone oświadczenia o wliczeniu do minimum kadrowego, na podstawie których stwierdzono, że wszystkie te osoby spełniają warunek ujęty w art. 112a i art. 9 a ust. 1 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842, z późn. zm.).

Oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego kierunku *gospodarka przestrzenna* przedłożyło dla poziomu studiów:

- I i II stopnia – 9 osób, w tym 4 samodzielnych nauczycieli akademickich (1 profesor i 3 doktorów habilitowanych) oraz 5 doktorów;
- II stopnia – 5 osób, w tym 3 samodzielnych nauczycieli akademickich (1 profesor i 2 doktorów habilitowanych) oraz 2 doktorów;
- I stopnia – 6 osób ze stopniem naukowym doktora.

Minimum kadrowe dla studiów pierwszego i drugiego stopnia na kierunku *gospodarka przestrzenna* spełnia także wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370) w zakresie liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe, ich obciążenia dydaktyczne a także zatrudnienia w Uczelni.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż Zespół oceniający do minimum kadrowego zaliczył wszystkich proponowanych przez Uczelnię nauczycieli akademickich. Zatem warunek minimum kadrowego został spełniony,

Spośród osób tworzących minimum kadrowe dwie osoby reprezentują obszar nauk technicznych (dyscyplinę *architekturę i urbanistykę*), sześć obszar nauk społecznych (w tym cztery dyscyplinę *nauki o zarządzaniu*, jedna *ekonomię* i jedna *sojologię*), a 12 obszar nauk przyrodniczych (dyscyplinę *geografię* w zakresie *geografii fizycznej* oraz w zakresie *geografii społeczno-ekonomicznej*). Spełniony jest wymóg reprezentowania przez nauczycieli akademickich obszarów wiedzy odpowiadających obszarom kształcenia, zarówno na studiach I, jak i II stopnia.

Wszyscy pracownicy z minimum kadrowego posiadają dorobek naukowy zapewniający realizację programu studiów, zgodnie ze wskazanymi obszarami, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Na podstawie analizy umów o pracę i aktów mianowania oraz informacji uzyskanych w czasie wizytacji można stwierdzić, iż nauczyciele akademicki będący w minimum kadrowym kierunku *gospodarka przestrzenna* zatrudnieni są w Uniwersytecie Łódzkim, od co najmniej kilku lat i dla wszystkich Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy, co dowodzi stabilności prowadzonej polityki kadrowej.

W roku akademickim 2016/2017 na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia międzyobszarowego kierunku *gospodarka przestrzenna* studiowało na studiach licencjackich (175 studentów) oraz studiach inżynierskich (pierwszy i drugi rok 178 studentów), a na studiach drugiego stopnia 206 studentów. Natomiast na studiach niestacjonarnych realizowano tylko studia magisterskie, gdzie studiowało 22 studentów.

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe, do liczby studentów kierunku spełnia wymagania §17 ust. 1 pkt. 4, 6 i 8 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370). **Stosunek ten na ocenianym kierunku wynosi 1:30 przy obowiązującym dla tego kierunku nie mniejszym niż 1:60** (efekty kształcenia dotyczą obszaru *nauk przyrodniczych, społecznych* oraz obszaru *nauk technicznych*).

2.2. Oprócz 20 osób zaliczonych do minimum kadrowego zajęcia na kierunku *gospodarka przestrzenna* studiów pierwszego i drugiego stopnia prowadzi w sumie 55 osób (włącznie z lektorami języka angielskiego i języka niemieckiego). Wśród tych osób (oprócz lektorów) zajęcia prowadzą pracownicy samodzielni, doktorzy, a także w niewielkim stopniu osoby z tytułem magistra (doktoranci). Wskazane dziedziny nauki i dyscypliny naukowe dla osób prowadzących zajęcia pokazują, że w grupie tej występują osoby z dyscyplin pokrewnych, takich jak: prawo administracyjne, socjologia i matematyka.

Dorobek naukowy, publikacyjny osób prowadzących zajęcia jest wystarczająco powiązany z tematyką prowadzonych zajęć. *Podstawy kartografii i topografii, Systemy informacji przestrzennej GIS* oraz zajęcia *Teledetekcja środowiska* prowadzą geografowie mający – jak wynika z ich zainteresowań badawczych – przygotowanie do prowadzenia takich tematów. Pozytywnie można też oceniać przygotowanie do prowadzenia *Podstaw statystyki* przez geografa, czyli przedstawiciela dyscypliny, gdzie metody statystyczne są powszechnie wykorzystywane. Wiedza geografa znającego możliwości i ograniczenia wykorzystywania metod statystycznych, interpretacji uzyskiwanych wyników w analizach przestrzennych będzie wyjątkowo przydatna dla studentów i kształtowania ich umiejętności. Można także uznać, że *Fizyka* (ćwiczenia) może być skutecznie prowadzona przez specjalistę z zakresu geografii fizycznej.

Również przygotowanie do prowadzenia zajęć *Techniki komputerowe w wybranych prezentacjach kartograficznych* przez doktora geografii jest uzasadnione. Należy podkreślić, że zajęcia z *Matematyki* (wykłady i ćwiczenia) prowadzone są przez doktora matematyki. Ćwiczenia terenowe *Przyrodnicze podstawy gospodarki przestrzennej* prowadzone są przez osoby mające odpowiednie przygotowanie do prowadzenia takich zajęć.

2.3. Międzywydziałowy kierunek *gospodarka przestrzenna* prowadzony jest przez Wydział Nauk Geograficznych oraz Wydział Zarządzania UŁ. Polityka kadrowa realizowana na tych Wydziałach zapewnia dobre przygotowanie kadry dydaktycznej dla realizacji zajęć na ocenianym kierunku. Polityka kadrowa, jak wynika z dokumentów udostępnionych podczas wizytacji, zapewnia odpowiedni dobór nauczycieli dla prowadzenia zajęć na tym kierunku. W ramach polityki kadrowej pracownicy każdego z Wydziałów podlegają ocenie co dwa lata. Niespełnienie wymaganych w Uczelni kryteriów skutkowało zwolnieniem (w ciągu czterech lat zwolniono wobec braku postępów badawczych dwie osoby). W trakcie oceny pracowników naukowo-dydaktycznych brane są pod uwagę opinie studentów, a jak podkreślono podczas spotkania Zespołu PKA z pracownikami naukowymi Wydziałów, negatywne opinie studentów mogą skutkować odsunięciem pracownika od prowadzenia zajęć. Wykorzystuje się systemy motywowania i nagradzania pracowników (stosowane są także nagrody pieniężne dla najlepszych nauczycieli na kierunku). Przyjęte rozwiązania należy oceniać pozytywnie.

2.4. Międzyobszarowy kierunek *gospodarka przestrzenna* realizowany jest przez dwa Wydziały UŁ. Na Wydziale Nauk Geograficznych prowadzone są badania powiązane tematycznie z ocenianym kierunkiem dotyczące analiz środowiskowych uwarunkowań rozwoju osadnictwa, specyficznych zmian klimatu w mieście i regionie, a także problemów zagospodarowania dolin rzecznych oraz geografii miast i procesów metropolizacji, w tym przeobrażeń stref podmiejskich. Tematyka badań jest istotnie powiązana z zakładanymi efektami kształcenia oraz prowadzonymi zajęciami.

Na Wydziale Zarządzania zakres badań – co wynika ze specyfiki Wydziału – jest bardzo szeroki. Tematyka badań powiązanych z kierunkiem *gospodarka przestrzenna* obejmuje analizy dotyczące zarządzania w sektorze publicznym, zarządzania miastem, planowania przestrzennego, rozwoju lokalnego i regionalnego, a także społecznych i ekologicznych aspektów biznesu. Usytuowanie kierunkowych efektów kształcenia na styku nauk przyrodniczych, technicznych i ekonomicznych zapewnia możliwości rozwoju badań granicznych z dyscypliny geografia, architektura i urbanistyka, geodezja i kartografia, ekonomia, nauki o zarządzaniu, a uzyskiwane efekty tych badań można oceniać wysoko. Prowadzone badania i kreowana wiedza zapewnia możliwości współpracy geografów ze specjalistami z zakresu ekonomii i urbanistyki.

Ponadto studenci ocenianego kierunku publikują samodzielnie, lub wspólnie z prowadzącymi, czego dowodem są m.in. takie artykuły jak: *Konkurencja i kooperacja w sektorze turystyki uzdrowiskowej w Uniejowie*. Biuletyn Uniejowski, t. 5, *Wymiar społeczny programu Mia100 Kamienic w Łodzi*. Space-Society-Economy, nr 15, *Pojęcie zrównoważonego rozwoju według studentów Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego*.

2.5. Zgodnie z uzyskanymi informacjami podczas wizytacji oraz udostępnionymi materiałami (w tym wybranymi publikacjami pracowników Wydziałów) efekty badań naukowych są wykorzystywane do doskonalenia programów kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia ocenianego kierunku. Od roku akademickiego 2015/2016 uruchomiono inżynierską ścieżkę dla studiów pierwszego stopnia wykorzystując doświadczenia badawcze pracowników, w tym doświadczenia z zakresu rewitalizacji (zawarte w publikacjach i wykonywanych ekspertyzach). Wykorzystywanie doświadczeń badawczych potwierdzają zgłaszane propozycje różnorodnych tematów zajęć fakultatywnych najczęściej powiązanych z tematami prac na stopień awansowy bądź publikacjami w ramach badań statutowych.

3. Uzasadnienie

Minimum kadrowe dla kierunku *gospodarka przestrzenna* prowadzonego na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogóloakademickim spełnia wszystkie wymagania określone w ustawie z dnia 27 lipca 2005r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842, z późn. zm.) oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370). Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy w obszarze wiedzy odpowiadającemu obszarowi kształcenia w zakresie dziedzin i dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia. Liczba osób stanowiących minimum kadrowe jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.

Prowadzący zajęcia na ocenianym kierunku legitymują się całkowicie wystarczającym dorobkiem naukowym w zakresie ocenianego kierunku. W grupie prowadzących zajęcia występują przedstawiciele wszystkich dyscyplin będących podstawą budowania macierzy efektów, a także dyscyplin pokrewnych istotnie powiązanych z tematyką zajęć.

Kadra dydaktyczna prowadząca zajęcia na ocenianym kierunku jest bardzo dobrze przygotowana do realizacji tematów wykładów i ćwiczeń, seminariów licencjackich i magisterskich, a także ćwiczeń terenowych niezbędnych dla osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Wniosek ten potwierdzają także udostępnione publikacje naukowe. Zajęcia z *Systemów GIS, Podstaw kartografii i geodezji* oraz *Teledetekcji środowiska* nie prowadzą reprezentanci nauk technicznych, dyscypliny geodezja i kartografia, ale doktorzy, specjaliści z zakresu geografii fizycznej oraz geografii społeczno-ekonomicznej, którzy posiadają dorobek i doświadczenie wykorzystujący metody kartograficzne i geodezyjne do przeprowadzenia powierzonych im przedmiotów. Zajęcia te mogą prowadzić zarówno geografowie, jak i przedstawiciele innych dyscyplin w dziedzinie nauk technicznych.

Polityka kadrowa realizowana na Wydziałach zapewnia właściwy dobór kadry dydaktycznej i pozwala nagradzać najlepszych dydaktyków. Wyniki badań naukowych są wykorzystywane do doskonalenia programów kształcenia zarówno na studiach pierwszego i drugiego stopnia ocenianego kierunku. Ponadto wykorzystując doświadczenia badawcze pracowników, w tym doświadczenia z zakresu rewitalizacji (zawarte w publikacjach i wykonywanych ekspertyzach) od roku akademickiego 2015/2016 uruchomiono inżynierską ścieżkę dla studiów pierwszego stopnia.

4. Zalecenia

brak

3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia

3.1 Jednostka współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym, w tym z pracodawcami i organizacjami pracodawców, w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych, w przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku praktyki te zostały uwzględnione.*

3.2 W przypadku prowadzenia studiów we współpracy lub z udziałem podmiotów zewnętrznych reprezentujących otoczenie społeczne, gospodarcze lub kulturalne, sposób prowadzenia i organizację tych studiów określa porozumienie albo pisemna umowa zawarta pomiędzy uczelnią a danym podmiotem.*

1. Ocena - wyróżniająco

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

3.1. Pracownicy Wydziału Nauk Geograficznych i Wydziału Zarządzania współpracują z otoczeniem społecznym i gospodarczym, w tym z przedstawicielami samorządowych władz lokalnych i regionalnych oraz pracownikami wydziałów urzędów miejskich (gmin miejskich i miejsko-wiejskich), Nauczyciele akademicy wykonywali wiele opracowań i ekspertyz dla potrzeb jednostek otoczenia społeczno-gospodarczego w Łodzi i regionie łódzkim. Wykonywano także liczne ekspertyzy na potrzeby ministerstw branżowych (budownictwo, infrastruktura, rozwój regionalny, polityka miejska, polityka przestrzenna). Na Wydziałach powołano Radę Pracodawców i Radę Biznesu. Dyskusje organizowane z pracodawcami i przedstawicielami biznesu zapewniają doradztwo i pomoc w modyfikowaniu efektów kształcenia. Zapewniają też możliwości projektowania badań studenckich w wyborze tematów i opracowywaniu prac dyplomowych. Współpraca z pracodawcami jest szczególnie wyraźna w trakcie organizowanych ćwiczeń terenowych i praktyk. Opinie pracodawców wykorzystano przy uruchamianiu inżynierskiej ścieżki kształcenia studiów pierwszego stopnia ocenianego kierunku. Wprowadzono treści kształcenia powiązane z wiedzą i praktyką przeprowadzania rewitalizacji, a także praktyką planistyczno-projektową. W procesach dydaktycznych dla ocenianego kierunku uczestniczą praktycy – prawie 10% godzin dydaktycznych realizowane jest we współpracy z praktykami. Opracowania i ekspertyzy przygotowywane przez pracowników naukowo-dydaktycznych realizujących zajęcia na ocenianym kierunku mają bardzo wysoką jakość, są cytowane na różnorodnych konferencjach i seminariach oraz wykorzystywane w praktyce gospodarczej, w tym szczególnie w samorządowych jednostkach terytorialnych.

Wydział Nauk Geograficznych podpisał umowy o współpracy z kilkoma miastami województwa łódzkiego. Dla wybranych miast województwa w ramach ćwiczeń terenowych studenci przygotowywali konkretne, przydatne opracowania i analizy przestrzenne. Udostępniony wykaz tytułów prac przygotowywanych przez studentów dla tych miast potwierdza wystarczającą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym regionu łódzkiego. Część tych opracowań była publikowana w lokalnych czasopismach. Należy także podkreślić zaangażowanie studentów i pracowników w opracowywaniu koncepcji programowo-przestrzennych dla wybranych przestrzeni publicznych w Łodzi. Prace studenckie przygotowywane są na potrzeby jednostek terytorialnych pod kierunkiem pracowników naukowo-dydaktycznych, niektóre z nich są na bardzo wysokim poziomie i są nagradzane..

3.2. Jednostka nie prowadzi studiów we współpracy lub udziałem podmiotów zewnętrznych.

3. Uzasadnienie

Efektywna i skuteczna realizacja studiów wieloobszarowego kierunku *gospodarka przestrzenna* ze względu na jego specyfikę wymaga współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Szczególnie wobec prowadzenia ćwiczeń terenowych i przygotowywania prac dyplomowych licencjackich i inżynierskich, a także prac magisterskich. Koncepcja ocenianego kierunku zakłada więc ścisły związek z otoczeniem gospodarczym i społecznym. Wydziały Nauk Geograficznych i Zarządzania w pełni zapewniają warunki takiej współpracy. Podkreślić należy różnorodność form współpracy (pracowników i studentów), a także udział praktyków w realizacji procesu dydaktycznego. Sugestie i propozycje pojawiające się w dyskusji z Radą Pracodawców i Radą Biznesu są wykorzystywane w modyfikacji i do urozmaicenia treści kształcenia, proponowania zajęć fakultatywnych i wdrażania nowoczesnych technik informatycznych do analiz przestrzennych. Duża liczba pracowników prowadzących zajęcia na kierunku wykonuje wartościowe badania i ekspertyzy dla otoczenia społeczno-gospodarczego.

4. Zalecenia

Konieczne jest poszukiwanie rozwiązań, które zapewnią utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia, w tym wysokiego poziomu prac dyplomowych i magisterskich mimo angażowania się studentów w pracę zawodową podczas studiów.

4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólniakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, a także prowadzenie badań naukowych

4.1 Liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych, w tym laboratoriów badawczych ogólnych i specjalistycznych są dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, tj. liczby studentów oraz do prowadzonych badań naukowych. Jednostka zapewnia studentom dostęp do laboratoriów w celu wykonywania zadań wynikających z programu studiów oraz udziału w badaniach.*

4.2 Jednostka zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, oraz do Wirtualnej Biblioteki Nauki.*

4.3 W przypadku, gdy prowadzone jest kształcenie na odległość, jednostka umożliwia studentom i nauczycielom akademickim dostęp do platformy edukacyjnej o funkcjonalnościach zapewniających co najmniej udostępnianie materiałów edukacyjnych (tekstowych i multimedialnych), personalizowanie dostępu studentów do zasobów i narzędzi platformy, komunikowanie się nauczyciela ze studentami oraz pomiędzy studentami, tworzenie warunków i narzędzi do pracy zespołowej, monitorowanie i ocenianie pracy studentów, tworzenie arkuszy egzaminacyjnych i testów

1. Ocena – w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

4.1. Infrastruktura dydaktyczna Wydziału Nauk Geograficznych i Wydziału Zarządzania UŁ, na których realizowany jest oceniany kierunek jest wystarczająca. Zajęcia prowadzone są w kilku budynkach oddalonych względem siebie o kilkaset metrów. Wydział Nauk Geograficznych dysponuje wystarczającą liczbą sal – dwie aule z pełnym wyposażeniem audiowizualnym, 4 sale wykładowe również z pełnym wyposażeniem oraz 22 sale wykładowo-ćwiczeniowe. Ponadto dla prowadzenia zajęć na kierunku wykorzystywana jest pracownia kartograficzna oraz dwie pracownie pomocnicze – geologiczna i gleboznawcza. Na zapleczu informatyczne Wydziału składają się cztery pracownie komputerowe, w których stanowiska wyposażone są w licencje na niezbędne programy (Autodesk Infrastructure Suite i ArcGis). Wyposażenie sal komputerowych umożliwia studentom i pracownikom korzystanie z oferty kursów i szkoleń online. Dodatkowo na Wydziale Nauk Geograficznych oddano do użytku na początku 2017 roku nową aulę, która znakomicie uzupełniła zaplecze dydaktyczne. W trakcie spotkania ze studentami zwrócono jednak uwagę na niewystarczającą zdolność wykorzystywanych na Wydziale komputerów do przetwarzania dużych zbiorów danych. W dyskusji z pracownikami wyjaśniono, że w bieżącym roku akademickim dokonano wymiany dysków twardych

w większości komputerów, a wymiana całego sprzętu planowana jest na najbliższe lata.

Na Wydziale Zarządzania wykorzystywana jest nowoczesna infrastruktura dydaktyczna, a sale w których prowadzone są zajęcia dla studentów ocenianego kierunku są w pełni wyposażone i umożliwiają prezentacje multimedialne zarówno na ćwiczeniach (studenci), jak i wykładach (pracownicy). W salach dydaktycznych, pracowniach komputerowych Wydziału Zarządzania studenci programów Wydziału mają możliwości wykorzystywania pakietów komputerowych np. SPSS Statistic i wiele innych, głównie dotyczących zarządzania przedsiębiorstwami. Około 95% powierzchni budynku Wydziału obejmuje sieć bezprzewodowa. Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że mają dostęp do laboratoriów i specjalistycznego sprzętu poza zajęciami, także do potrzeb procesu dyplomowania i prowadzenia badań. Studenci mają dostęp do bezprzewodowej sieci Internet na terenie Uczelni, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi.

4.2. Studenci kierunku *gospodarka przestrzenna* mogą korzystać z bardzo dobrze wyposażonej i nowoczesnej Biblioteki UŁ oraz bibliotek Wydziału nauk Geograficznych i Wydziału Zarządzania, a także udostępnianych przez pracowników bibliotek zakładowych. Biblioteka Wydziału Nauk Geograficznych udostępnia książki, czasopisma i zbiory kartograficzne powiązane z realizowanymi kierunkami studiów. Ważnym elementem w realizacji kierunku *gospodarka przestrzenna* są mapy topograficzne, geologiczne, sozologiczne, a także mapy gospodarcze i plany miast. Mapy tematyczne udostępniane są w wersji analogowej, ale duża część także w wersji cyfrowej. Baza kartograficzna może być przydatna w trakcie przygotowywania prac przejściowych i prac dyplomowych, szczególnie przy przygotowywaniu opracowań planistycznych. W Bibliotece WNG znajdują się dwie czytelnie (około 50 miejsc), gdzie studenci mogą też korzystać z 10 komputerów zapewniających dostęp do Internetu. Biblioteka Wydziału Zarządzania, również bardzo dobrze wyposażona, posiada 11 stanowisk komputerowych, a czytelnicy mogą w niej korzystać z baz elektronicznych serwerów i czasopism internetowych.

Biblioteka uniwersytecka zapewnia możliwość wykorzystywania cyfrowego katalogu głównego, katalogu oddziału Informacji Naukowej, baz NUOKA i KARO, bazy Biblioteki Narodowej i innych. Elektroniczna Legitymacja Studencka jest jednocześnie kartą biblioteczną, co zdaniem studentów, znacząco przyspiesza i ułatwia proces wypożyczenia publikacji.

Zbiory bibliotek wydziałowych oraz Biblioteki Głównej uzupełnione dostępem do bibliotek zakładów WNG w pełni zapewniają studentom dostęp do lektur obowiązkowych i zalecanych przez pracowników w trakcie zajęć. Dostępna literatura, podkłady kartograficzne oraz komputerowe bazy danych są przydatne studentom w realizacji prac dyplomowych.

W ocenie studentów godziny funkcjonowania bibliotek, z których korzystają są dostosowane do ich harmonogramu zajęć. Studenci mają możliwość zgłaszania propozycji tytułów, które nie znajdują się w zbiorach bibliecznych Uczelni, wówczas biblioteka dokonuje zakupu takiej publikacji, lub sprowadza z innej biblioteki z terenu całego kraju, jednak niezwykle rzadko korzystają z takiej możliwości.

4.3. Międzywydziałowy kierunek *gospodarka przestrzenna* (WNG i WZ) nie jest realizowany w formie kształcenia na odległość. Jednocześnie w trakcie zajęć dydaktycznych wykorzystywana jest komunikacja elektroniczna na platformie Moodle oraz *USOSweb*. Na odległość odbywa się jedynie obowiązkowe szkolenie BHP, szkolenie z ochrony własności intelektualnej i ergonomii oraz szkolenie biblieczne. Studenci pozytywnie ocenili przydatność niektórych materiałów udostępnianych na platformie Moodle dla przedmiotów kierunkowych i fakultatywnych. W ramach stron *USOSweb* dostępne są plany zajęć, sylabusy przedmiotów, protokoły egzaminacyjne i zaliczeniowe. Studenci mają też możliwość kontaktu elektronicznego z prowadzącymi zajęcia na ocenianym kierunku w czasie godzin dyżurów, a także do komunikowania się pomiędzy sobą.

3. Uzasadnienie

Powierzchnia, liczba sal dydaktycznych oraz ich wyposażenie (meble i komputery) zapewnia odpowiednie warunki dla realizowania przyjętego programu kształcenia tak na poziomie studiów licencjackich, jak i inżynierskich oraz na studiach II stopnia. Sale wykładowe są w pełni wyposażone i przygotowane do prezentacji multimedialnych, sale do ćwiczeń przydatne dla studentów a pracownie komputerowe wyposażone w specjalistyczne oprogramowanie właściwe dla kierunku *gospodarka*

przestrzenna . Zasoby bibliotek zakładowych, wydziałowych i Biblioteki Głównej zapewniają studentom dostęp do literatury wskazanej w sylabusach, w pełni zaspakajając potrzeby studentów, jak również kadry akademickiej w zakresie prowadzenia badań naukowych.. Bazy elektroniczne bibliotek są wystarczająco rozbudowane. Należy dodać, że zarówno literatura (książki i czasopisma), jak i zasoby kartograficzne są przydatne dla przygotowywania prac etapowych oraz prac dyplomowych. Studenci mają zapewniony dostęp do internetowych platform edukacyjnych, które są wykorzystywane w procesie kształcenia, zapewniając możliwość wymiany materiałów i komunikacji studentów z nauczycielami i pomiędzy sobą.

4. Zalecenia

Należy przyspieszyć prace nad zapewnieniem klimatyzacji w dużych salach wykładowych Wydziału Nauk Geograficznych. Konieczna wydaje się także wymiana komputerów, tak żeby były one w stanie obsługiwać duże bazy danych (w tym analiz przestrzennych) na studiach inżynierskich pierwszego stopnia oraz studiach drugiego stopnia.

5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy

5.1 Pomoc naukowa, dydaktyczna i materialna sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów, poprzez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich, pomoc w procesie uczenia się i skutecznym osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia oraz zdobywaniu umiejętności badawczych, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość jednostka zapewnia wsparcie organizacyjne, techniczne i metodyczne w zakresie uczestniczenia w e-zajęciach.*

5.2 Jednostka stworzyła warunki do udziału studentów w krajowych i międzynarodowych programach mobilności, w tym poprzez organizację procesu kształcenia umożliwiającą wymianę krajową i międzynarodową oraz nawiązywanie kontaktów ze środowiskiem naukowym.*

5.3 Jednostka wspiera studentów ocenianego kierunku w kontaktach ze środowiskiem akademickim, z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy, w szczególności, współpracując z instytucjami działającymi na tym rynku.*

5.4 Jednostka zapewnia studentom niepełnosprawnym wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych.

5.5 Jednostka zapewnia skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

1. Ocena - w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

5.1

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że nauczyciele akademicy są dla nich dostępni zarówno podczas zajęć dydaktycznych objętych harmonogramem, jak i poza nimi w formie konsultacji, które odbywają się regularnie, przynajmniej raz w tygodniu, w godzinach dostosowanych do możliwości i potrzeb studentów ocenianego kierunku. Ponadto dużo czasu poświęcają im w okresie przygotowywania pracy dyplomowej. Studenci mają także możliwość kontaktu z prowadzącymi poprzez pocztę elektroniczną, internetową platformę USOSweb oraz telefonicznie. Studenci poinformowali ZO PKA, że literatura wskazana przez prowadzących w sylabusach oraz na zajęciach jest adekwatna do treści przedmiotów i jest dostępna w zbiorach bibliotecznych Uczelni, lub bezpośrednio u prowadzącego. Ponadto studenci otrzymują od nauczycieli materiały multimedialne przydatne w toku studiów. Na ocenianym kierunku funkcjonują opiekunowie I roku studiów I stopnia, wspierający studentów w sprawach organizacyjnych i przekazujący im najważniejsze informacje, które mogą ich dotyczyć. Każdy rok oraz każda grupa ma swojego starostę, do obowiązków którego należy kontakt z prowadzącymi w sprawach dotyczących całej grupy. Studenci poinformowali, że

zarówno opiekunowie, jak i starostowie należycie wypełniają swoje obowiązki. W uczelni funkcjonuje system motywacji studentów do osiągania bardzo dobrych wyników w nauce. 10 % najlepszych studentów kierunku może ubiegać się o przyznanie stypendium Rektora dla najlepszych studentów. Lista rankingowa ustalana jest na podstawie punktów przyznawanych za średnią ocen, osiągnięcia naukowe, artystyczne i sportowe zgodnie z Regulaminem Pomocy Materialnej dla Studentów i Doktorantów Uniwersytetu Łódzkiego, który został przyjęty przez Rektora Uczelni po pozytywnym zaopiniowaniu przez Uczelnianą Radę Samorządu Studentów UŁ. Zdaniem ZO PKA przyjęte kryteria do otrzymania stypendium Rektora w pełni mobilizują studentów do uczenia się oraz rozwijania innych zainteresowań. Oprócz stypendium Rektora dla najlepszych studentów, studenci ocenianego kierunku mają możliwość ubiegania się o inne formy pomocy materialnej, takie jak: stypendium socjalne, zapomoga, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych i stypendium Ministra za wybitne osiągnięcia. Studenci poinformowali, że wszystkie informacje dotyczące pomocy materialnej są dla nich dostępne w dziekanacie, na stronie internetowej oraz w Centrum Obsługi Studentów i Doktorantów UŁ. System przyznawania pomocy materialnej, w tym stypendium Rektora dla najlepszych studentów, jest dla nich przejrzysty i zrozumiały, a wszystkie zasady otrzymania świadczeń są jasno określone. Na Wydziale Nauk Geograficznych działa Wydziałowa Komisja Stypendialno-Socjalna, która liczy pięcioro członków, w tym czterech studentów. WKSS zajmuje się rozpatrywaniem wszystkich wniosków studentów dotyczących pomocy materialnej. Studenci mają możliwość korzystania z domów oraz stołówek studenckich. Studenci poinformowali również, że znają kryterium przyjęć do domów studenckich i jest nim odległość od miejsca zamieszkania. Studenci z niepełnosprawnością otrzymują miejsca w domach studenckich poza kolejnością. Studenci ocenianego kierunku mają możliwość prowadzenia działalności badawczej zarówno w ramach zajęć dydaktycznych jak i poza nimi np. w ramach Koła Naukowego *Civitas*. Bardzo pozytywnie wypowiadali się na temat zajęć terenowych, także tych organizowanych na Ukrainie na III roku studiów I stopnia, w czasie których prowadzą badania naukowe, a koszty własne, które ponoszą w celu organizacji wyjazdu, nie stanowią dla nich problemu. Studenci publikują samodzielnie, lub wspólnie z prowadzącymi, czego dowodem są artykuły takie jak: *Konkurencja i kooperacja w sektorze turystyki uzdrowiskowej w Uniejowie*. Biuletyn Uniejowski, t. 5, *Wymiar społeczny programu Mia100 Kamienic w Łodzi*. *Space-Society-Economy*, nr 15, *Pojęcie zrównoważonego rozwoju według studentów Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego*, *Współczesne wyzwania zrównoważonej produkcji i konsumpcji*, Uniwersytet Opolski, Opole. Koło Naukowe *Civitas* organizuje różne wykłady i warsztaty poświęcone tematyce gospodarki przestrzennej takie jak: Wydziałowe Święto Gospodarki Przestrzennej „GP Day”, lub konferencje „Powrót do Centrum” oraz promują tematykę ocenianego kierunku w szkołach średnich organizując dla uczniów lekcje nt. planowania przestrzeni. Przedstawiciele Koła Naukowego *Civitas* poinformowali ZO PKA, że od Władz Jednostki otrzymują wsparcie finansowe i merytoryczne, które odpowiada ich potrzebom i oczekiwaniom. Poinformowali także, że liczba członków KN nie jest wystarczająca do potrzeb Koła, W tym celu Władze Jednostki, jak i obecni członkowie KN prowadzą szeroką akcję promocyjną wśród studentów ocenianego kierunku w sposób bezpośredni, jak i za pośrednictwem strony internetowej Jednostki i kierunku oraz portali społecznościowych. Działania te, dotychczas nie przyniosły oczekiwanych rezultatów, jednak przedstawiciele KN nie potrafią wskazać przyczyn tego zjawiska.

5.2

Studenci ocenianego kierunku studiów mają możliwość korzystania z krajowych i międzynarodowych programów mobilności studenckiej takich jak *MOST*, lub *Erasmus+*. Zdaniem ZO PKA zainteresowanie, w stosunku do ilości studentów na ocenianym kierunku, tymi programami jest niewielkie, ponieważ w ciągu ostatnich 3 lat na inną polską uczelnię w ramach programu *MOST* wyjechał jeden student, nie przyjechał nikt, a na uczelnie zagraniczną, w ramach programu *Erasmus+*, wyjechało sześć studentów, a przyjechało trzech. Studenci są informowani o możliwych programach mobilności za pośrednictwem strony internetowej Jednostki, wiadomości z dziekanatu oraz plakatów znajdujących się w budynkach, w których odbywają się zajęcia. Przyznali jednak, że nie korzystają z możliwości wymian, gdyż w innych krajach europejskich ceny za podstawowe produkty są znacznie wyższe niż w Polsce i obawiają się kosztów utrzymania oraz, zdaniem studentów, iż nie zostaną im uznane wszystkie efekty kształcenia zrealizowane na uczelni przyjmującej, po powrocie do uczelni macierzystej. Pracownik Wydziału Nauk Geograficznych odpowiedzialny za organizację

wymian studenckich, poinformował ZO PKA, że obawy studentów w zakresie uznawalności zrealizowanych efektów kształcenia są nieuzasadnione i wynikają z faktu, iż takie przypadki miały miejsce kilka lat temu, gdy w jednostce nie funkcjonował wystarczający system weryfikacji przedmiotów, które student będzie realizował na uczelni przyjmującej, a obecnie problemy w tym zakresie nie występują. Studenci ocenianego kierunku poinformowali także, że liczba uczelni, którą oferuje jednostka jest zbyt mała i niewiele spośród tych uczelni posiada w swojej ofercie kierunek gospodarka przestrzenna, lub pokrewny. Pracownik Wydziału Nauk Geograficznych odpowiedzialny za organizację wymian studenckich, poinformował ZO PKA, że w Jednostce odbywają się raz do roku nieobowiązkowe spotkania informacyjne dla studentów zainteresowanych wymianą krajową, lub zagraniczną oraz raz na rok, lub raz na semestr, ogólnouczelniane spotkania ze studentami, którzy w przeszłości brali udział w programach mobilności studenckiej, organizowane przez Biuro Współpracy z Zagranicą UŁ.

5.3

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że wiele zajęć prowadzonych jest przez praktyków niezwiązanych ze środowiskiem akademickim, np. przez konserwatorów zabytków i architektów. Studenci podkreślili pozytywny wpływ tych zajęć na jakość kształcenia na ocenianym kierunku, ze względu na przekazywanie studentom praktycznej wiedzy i umiejętności zaczerpniętych bezpośrednio z doświadczenia zawodowego. W uczelni działa Biuro Karier Uniwersytetu Łódzkiego, które gromadzi oferty pracy, praktyk i staży, prowadzi monitoring losów zawodowych absolwentów, organizuje wydarzenia zorientowane na kontakt studentów z pracodawcami np. „Akademia Kompetencji”, prowadzi doradztwo zawodowe grupowe i indywidualne. Studenci poinformowali ZO PKA, że wiedzą o inicjatywach podejmowanych przez Biuro Karier, a wszystkie informacje są dostępne na stronie internetowej BK. Studenci poinformowali także, że oferta Biura dotycząca praktyk, pracy i staży w niewielkim stopniu jest związana z ocenianym kierunkiem, przez co studenci rzadko korzystają z pomocy Biura Karier. Studenci mają możliwość udziału w konferencjach naukowych i warsztatach organizowanych przez jednostki prowadzące oceniany kierunek i przez Koło Naukowe *Civitas*, które jest bezpośrednio związane z ocenianym kierunkiem. Obowiązkowym elementem programu studiów ocenianego kierunku, jest praktyka zawodowa. Studenci poinformowali ZO PKA, że jednostka wspiera ich w procesie poszukiwania zakładu pracy, w których mogą odbyć praktykę, poprzez dostarczenie listy miejsc, w których studenci do tej pory odbywali praktyki. Na tej liście znajdują się takie instytucje jak: urzędy gmin, biura nieruchomości, ośrodki dokumentacji geodezyjnej oraz pracownie urbanistyczne. Studenci poinformowali ZO PKA, że ich zdaniem, proponowane przez jednostkę zakłady pracy, w których mają się odbywać praktyki zawodowe są swoją działalnością związane z ocenianym kierunkiem studiów i pozwalają na zdobycie praktycznych umiejętności zawodowych.

5.4

W uczelni funkcjonuje Pełnomocnik Rektora Uniwersytetu Łódzkiego ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Uzależnień UŁ, które oferują studentom z niepełnosprawnościami pomoc asystentów podczas zajęć, w tym tłumaczy języka migowego, transport z miejsca zamieszkania na Uczelnię, wyjazdy rehabilitacyjno-szkoleniowe, zajęcia rehabilitacyjno-korekcyjne oraz indywidualne konsultacje psychologiczne. Infrastruktura budynków oraz sal, w których odbywają się zajęcia ocenianego kierunku jest przystosowana do potrzeb studentów z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, o czym świadczą udogodnienia dla osób z niepełnosprawnością narządu ruchu (windy, podjazdy, poręcze przy schodach, zarezerwowane miejsca parkingowe, specjalnie przystosowane stanowiska komputerowe w Bibliotece UŁ i domy studenckie) oraz udogodnienia dla osób z niepełnosprawnością narządów słuchu i wzroku (wzmacniacz pętli indukcyjnej zamontowany w Auli WNG, windy z systemem mówiącym, specjalnie przystosowane stanowiska komputerowe w Bibliotece UŁ, możliwość wypożyczenia specjalistycznego sprzętu jak np. przenośne powiększalniki elektroniczne, lub dyktafony). Na podstawie Regulaminu Studiów w Uniwersytecie Łódzkim, studenci niepełnosprawni mogą ubiegać się o studiowanie w trybie indywidualnej organizacji studiów, polegającej na określeniu przez Dziekana, w porozumieniu z prowadzącym poszczególne zajęcia dydaktyczne, indywidualnego sposobu realizacji i rozliczania planu studiów w danym roku akademickim. Studentowi z orzeczoną stopniem niepełnosprawności

przysługuje prawo do otrzymywania stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych na zasadach określonych w Regulaminie Pomocy Materialnej dla Studentów i Doktorantów Uniwersytetu Łódzkiego. Student z niepełnosprawnością może przystępować do zaliczeń i egzaminów w formie alternatywnej, dostosowanej do indywidualnych potrzeb studenta.

5.5

Obsługę administracyjną studentów ocenianego kierunku w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym prowadzi Dziekanat Wydziału Nauk Geograficznych UŁ, natomiast w zakresie spraw związanych z pomocą materialną prowadzi Centrum Obsługi Studentów i Doktorantów UŁ. Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że jakość obsługi administracyjnej stoi na wysokim poziomie, pracownicy administracyjni są kompetentni i chętnie służą pomocą studentom. Decyzje administracyjne wydawane są w terminach w pełni zadowalających studentów, a świadczenia wypłacane są niezwłocznie. Godziny funkcjonowania jednostek administracyjnych obsługujących studentów ocenianego kierunku są dostosowane do harmonogramów zajęć studentów oraz do terminów zjazdów studentów studiów niestacjonarnych. Jednostka zapewnia publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów za pośrednictwem strony internetowej Wydziału Nauk Geograficznych i kierunku *gospodarka przestrzenna*. Studenci mają również dostęp do tych informacji, po zalogowaniu, w systemie USOSweb, a wszystkie informacje, które ich dotyczą są na bieżąco aktualizowane.

3. Uzasadnienie

Studenci ocenianego kierunku otrzymują pomoc naukową, dydaktyczną i materialną, która sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów i która w pełni ich satysfakcjonuje. Nauczyciele są dla nich dostępni zarówno podczas zajęć, jak i poza nimi. W jednostce działają skuteczne systemy wsparcia i motywacji studentów do osiągania bardzo dobrych wyników w nauce, takie jak stypendia i zapomogi. Jednostka wspiera studencki ruch naukowy. Studenci mają możliwość uczestniczenia w krajowych i zagranicznych programach mobilności, takich jak *MOST* i *Erasmus+*, jednak jednostka powinna zwrócić szczególną uwagę na poinformowanie studentów, że wszystkie efekty kształcenia zostaną im uznane po powrocie z wymiany oraz zadbać o większą liczbę uczelni partnerskich realizujących kierunek *gospodarka przestrzenna*, lub pokrewny. Działania te, zdaniem ZO PKA, zwiększą zainteresowanie dostępnymi programami mobilności studenckiej wśród studentów ocenianego kierunku. Studenci otrzymują wsparcie w kontaktach ze środowiskiem akademickim oraz z otoczeniem społecznym i gospodarczym poprzez realizację części zajęć prowadzonych przez praktyków i dzięki działaniom podejmowanym przez Biuro Karier UŁ – wspierających studentów w wejściu na rynek pracy. ZO PKA, pragnie zwrócić uwagę na niewielką ilość ofert pracy, praktyk i staży dostosowaną do specyfiki ocenianego kierunku. Zdaniem ZO PKA, pozyskanie większej ilości takich ofert i promocja ich wśród studentów, pozwoli na jeszcze większe zainteresowanie studentów akcjami prowadzonymi przez Biuro Karier. Studenci niepełnosprawni mogą liczyć na pomoc w pełnym zakresie swoich potrzeb oraz na wsparcie materialne, naukowe i dydaktyczne umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia. Jednostka zapewnia studentom skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną w zakresie spraw dotyczących studentów oraz publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

4. Zalecenia

- Jednostka powinna przeprowadzić akcję promocyjną celem poinformowania studentów ocenianego kierunku o uznawalności zaliczonych podczas wymiany efektów kształcenia oraz zadbać o większą ilość uczelni partnerskich prowadzących kierunek *gospodarka przestrzenna*, lub pokrewny, aby zwiększyć mobilność studentów.
- Biuro Karier UŁ powinno poszerzyć swoją ofertę staży, praktyk i pracy skierowaną do studentów ocenianego kierunku.

6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów

- 6.1 Jednostka, mając na uwadze politykę jakości, wdrożyła wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, umożliwiający systematyczne monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym w szczególności ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie, przy uwzględnieniu:*
- 6.1.1. projektowania efektów kształcenia i ich zmian oraz udziału w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych,*
  - 6.1.2. monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania,
  - 6.1.3. weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, w tym zapobiegania plagiatom i ich wykrywania,*
  - 6.1.4. zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,
  - 6.1.5. wykorzystania wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia,*
  - 6.1.6. kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, oraz prowadzonej polityki kadrowej,*
  - 6.1.7. wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej,
  - 6.1.8. zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz środków wsparcia dla studentów,
  - 6.1.9. sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia,
  - 6.1.10. dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach
- 6.2. Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu.

1. Ocena: w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

6.1.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia (WSZJK) wprowadzony został w Uniwersytecie Łódzkim na mocy Uchwały Senatu Uczelni w czerwcu 2010 r. w sprawie zapewnienia jakości kształcenia w UŁ. Powyższa Uchwała wyznacza i określa cele i procedury zapewnienia jakości, sposoby monitorowania i podnoszenia jakości kształcenia, zakłada podniesienie rangi pracy dydaktycznej, stworzenie procedur oceny metod i warunków kształcenia oraz programów studiów uwzględniających modele stosowane w innych uczelniach, zwiększenie mobilności studentów w kraju i za granicą, a także zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o metodach oceny kształcenia. Zgodnie z powyższym dokumentem nadzór nad funkcjonowaniem systemu jakości kształcenia sprawuje Rektor. W Uchwale tej przewidziano również powołanie Uczelnianej Rady Jakości Kształcenia (organu opiniotwórczo-doradczego i kontrolnego utworzonego na mocy Zarządzenia Rektora z grudnia 2012 r.) oraz komisji ds. jakości kształcenia poszczególnych samodzielnych jednostek organizacyjnych UŁ - powoływanych przez dziekanów w drodze zarządzenia. Wiodącym Wydziałem prowadzącym oceniany kierunek jest Wydział Nauk Geograficznych. Nadzór nad kierunkiem studiów sprawuje pełnomocnik ds. studiów na kierunku „gospodarka przestrzenna”, powołany przez Dziekana WNG, Sprawy administracyjne przejął Wydział Nauk Geograficznych, zaś pozostałe obowiązki dzielone są pomiędzy zainteresowane Wydziały.

Na posiedzeniu Rady Wydziału Nauk Geograficznych w marcu 2013 r. zatwierdzono opracowany zgodnie z wytycznymi określonymi w Zarządzeniu Rektora Uczelni z lipca 2012 r. - *Model zarządzania jakością kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego*, którego głównym celem jest stworzenie warunków sprzyjających wdrożeniu działań podnoszących jakość kształcenia na kierunkach, w tym wizytowanego kierunku „gospodarka przestrzenna” prowadzonych w Jednostce, oraz sposobów oceny efektów tych działań. Zgodnie z przyjętym Modelem strukturę Wydziałowego systemu zarządzania jakością stanowią: Kolegium dziekańskie i Rada Wydziału NG, Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowe Zespoły: ds. Oceny Jakości Kształcenia,

ds. Procesu Dyplomowania, ds. Praktyk Zawodowych; ds. Kontakt z Pracodawcami; Rady Programowe kierunków, w tym kierunku „gospodarka przestrzenna”- ; Pełnomocnicy Dziekana ds. Punktów ECTS i programu ERASMUS; Rada Pracodawców i Biznesu oraz Samorząd Studentów i doktorantów WNG. Przedstawiciel studentów, będący członkiem Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia aktywnie uczestniczy w pracach Komisji poprzez wypowiadanie się w sprawach dotyczących studentów podczas posiedzeń Komisji. Natomiast Wydziałowa Rada Samorządu Studenckiego, pisemnie wyraża swoje opinie dotyczące proponowanych zmian w programach i planach studiów oraz innych kwestiach dotyczących toku studiów, a w razie wystąpienie uwag wyrażonych w tych opiniach, władze Jednostki spotykają się z przedstawicielami WRSS celem wypracowania najlepszych regulacji. WRSS jest bardzo zaangażowana w swoją działalność, np. poprzez wprowadzenie własnych ankiet wśród studentów, lub organizację regularnych spotkań przedstawicieli WRSS z władzami Jednostki. Przedstawiciele studentów uczestniczą w pracach Rady Wydziału Nauk Geograficznych, która zatwierdza wszystkie zmiany w programach i planach studiów ocenianego kierunku.

Główne zadania wynikające z funkcjonowania Systemu obejmują obszary związane z podjęciem działań zapewniających stworzenie warunków do wdrażania działań zmierzających do podniesienia jakości kształcenia oraz ocenę efektów podejmowanych działań, w szczególności ocena w jaki sposób stosowane procedury przyczyniają się do osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

6.1.1.

Działania prowadzone w Uniwersytecie Łódzkim oraz na Wydziale Nauk Geograficznych umożliwiają monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na wizytowanym kierunku „gospodarka przestrzenna”. Program kształcenia na ocenianym kierunku był od 2006 r. wielokrotnie zmieniany. Największa zmiana dokonana została w roku akademickim 2015/2016 kiedy to na studiach I st. wprowadzono obok studiów licencjackich studia inżynierskie. Rozszerzenie studiów o ścieżkę inżynierską poprzedzone było przeprowadzeniem konsultacji oraz badaniami ankietowymi jednostek samorządowych, biur planistycznych oraz innych instytucji związanych z planowaniem przestrzennym pod kątem przydatności realizowanych na kierunku treści, umiejętności i efektów kształcenia. Z badań tych wynikało, że na rynku pracy pożądane są umiejętności techniczne z zakresu gospodarki przestrzennej oraz kompetencje miękkie. Istotny wpływ na ostateczny kształt zmian przekazanych w drodze konsultacji mieli oprócz nauczycieli akademickich kierunku „gospodarka przestrzenna”, interesariusze zewnętrzni skupieni wokół powołanej w 2013 r. Wydziałowej Rady Pracodawców i Biznesu składającej się z przedstawicieli praktyki gospodarczej, administracji publicznej regionu oraz edukacji. Na skutek opinii sformułowanych przez interesariuszy zewnętrznych zmieniona została też m.in. sekwencja realizowanych przedmiotów (np. *Planowanie przestrzenne*). Udział przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego w kształtowaniu efektów kształcenia opiera się na działaniach realizowanych w kilku formach, m.in. polega na bieżącym monitorowaniu rynku pracy i reagowaniu na jego aktualne potrzeby, rozpoznawaniu potrzeb w zakresie prowadzenia badań naukowych, prowadzeniu zajęć dydaktycznych (np. *Planowanie przestrzenne, Praktyka w planowaniu przestrzennym wobec zmian w strukturze współczesnego miasta, Transformacja funkcjonalna i przestrzenna Łodzi- miasta przemysłowego, Teoria i praktyka w rewitalizacji zabytkowych struktur budowlanych, Oceny oddziaływania na środowisko, Przekształcenia centrów miast pod wpływem czynnika komunikacyjnego, Techniki legislacyjne w planowaniu*), współorganizacji praktyk zawodowych, zajęć terenowych oraz staży zawodowych, a także w przygotowaniu tematyki prac dyplomowych oraz pozyskiwaniu przez studentów materiałów do wykorzystania ich w pracach dyplomowych. Pracodawcy wypełniają też ankiety mogące wskazać zakres współpracy między Wydziałem a praktykami. Współpraca ta polega również na monitorowaniu losów absolwentów wizytowanego kierunku studiów, a ponadto na wzajemnej promocji działalności Wydziału oraz instytucji reprezentowanych w Radzie Pracodawców i Biznesu. Interesariusze zewnętrzni wchodzi również w skład nowo powołanej Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz Rady programowej kierunku Gospodarka Przestrzenna. Podczas wizytacji przedstawiono również wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w instytucjach samorządowych – ”Potrzeby praktyki a efekty kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna” obejmującego 2 spojrzenia na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego – sugestie zmian w programie studiów sformułowane przez absolwentów po dwóch latach pracy oraz pracodawców wskazujących kompetencje jakich oczekują

od przyszłych pracowników. Z powyższego raportu wynika, że wskazane przez instytucje samorządowe oczekiwania generalnie są węższe aniżeli zakres kształcenia na wizytowanym kierunku „gospodarka przestrzenna”. Z odpowiedzi pracodawców, jak i absolwentów można wywnioskować, że pracodawcy oczekują od pracownika konkretnych umiejętności (najczęściej technicznych np. z wykorzystaniem zaawansowanych programów komputerowych), w mniejszym zaś stopniu szerokiej wiedzy i kreatywności.

Monitorowanie współpracy z interesariuszami zewnętrznymi leży w gestii Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia. Posiedzenia Rady odbywają się cyklicznie (najczęściej dwa razy w roku) i uczestniczą w nich Władze Wydziału oraz dyrektorzy poszczególnych jednostek organizacyjnych Wydziału. Ze spotkań tych sporządzane są protokoły. Dzięki ścisłym i bezpośrednim kontaktom Władz WNG i pracowników prowadzących zajęcia na kierunku „gospodarka przestrzenna” z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego spostrzeżenia i sugestie pracodawców są przekazywane osobom odpowiedzialnym za funkcjonowanie ocenianego kierunku studiów.

Interesariuszami wewnętrznymi realizującymi określone zadania związane z projektowaniem efektów kształcenia są osoby należące do kadry dydaktycznej oraz studenci wizytowanego kierunku. Uczestniczą oni w projektowaniu efektów kształcenia poprzez czynny udział w Senacie, Radzie Wydziału oraz Uczelnianej, jak i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia (WKdsJK). Przedstawiciele studentów są obecni z prawem głosu w Senacie Uczelni i Radzie Wydziału oraz w obu wymienionych powyżej Zespołach ds. jakości kształcenia. Liczba studentów w składzie tych organów jest zgodna odpowiednio z art. 61 ust. 3 oraz art. 67 ust. 4 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym.

Zdaniem Zespołu oceniającego na Wydziale prowadzącym wizytowany kierunek studiów stosowany jest poprawny system projektowania i doskonalenia efektów kształcenia odbywający się przy udziale przedstawicieli wszystkich grup interesariuszy.

6.1.2.

Monitorowanie stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wizytowanym kierunku studiów prowadzone jest w ramach procedur stosowanych dla realizacji założeń WSZJK. Stosuje się następujące metody i narzędzia w zakresie monitorowania i oceny tj.: ankietyzację, hospitacje zajęć, analizy prowadzone przez Radę Programową kierunku Gospodarka Przestrzenna, Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia lub inne osoby zaangażowane w proces kształcenia. Monitorowanie następuje m.in. poprzez analizę osiąganych efektów kształcenia, przegląd sylabusów pod kątem aktualności zawartych w nich informacji, treści przedmiotów oraz metod weryfikacji osiąganych efektów kształcenia z efektami kierunkowymi, analizę ocen semestralnych, bądź rocznych, analizę efektów kształcenia osiągniętych podczas studenckich praktyk zawodowych oraz zajęć terenowych (na podstawie opinii praktykodawców i kierunkowych opiekunów praktyk), ocenę zgodności z kierunkiem studiów tematyki zaproponowanych przez opiekunów oraz treści prac dyplomowych (przez Radę Programową kierunku oraz WKdsJK), a także zasad dyplomowania (form pracy licencjackiej, inżynierskiej i magisterskiej). Proces monitorowania odbywa się również poprzez dobór właściwej kadry zaangażowanej w proces kształcenia (analiza zatrudnienia i kompetencji prowadzących), współpracę z interesariuszami zewnętrznymi (np. poprzez wsparcie w zakresie realizacji praktyk, zajęć terenowych). Podczas monitorowania uwzględniana jest ocena kształcenia sformułowana przez studentów w procesie ankietyzacji zajęć dydaktycznych, w tym terenowych oraz jakości studiowania na kierunku, a także dotycząca opinii absolwentów o jakości kształcenia i przydatności studiów na rynku pracy. Studenci ocenianego kierunku mają możliwość oceny stosowanych zasad oceniania poprzez anonimowe ankiety prowadzone przez Wydziałową Radę Samorządu Studenckiego oraz przez anonimowe ankiety prowadzone przez Władze Jednostki. Wyniki tych ankiet opracowywane są przez Władze Wydziału Nauk Geograficznych UŁ. Ta forma wyrażania opinii studentów pozwala na zidentyfikowanie ewentualnych nieprawidłowości w systemie oceniania, co dowodzi przypadek nauczyciela, przez którego duża grupa studentów czuła się oceniona niesprawiedliwie. Informacja ta, na podstawie wyników ankiet, dotarła do Władz Jednostki, które wyciągnęły odpowiednie konsekwencje wobec prowadzącego. W kwestionariuszach ankiet znajdują się pytania otwarte, zachęcające studentów do wyrażania własnych opinii odnoszących się do sposobów weryfikacji osiągnięcia efektów kształcenia.

W wyniku przeprowadzonych działań monitorujących lub na skutek uwag sformułowanych w procesie ankietyzacji dokonano przykładowo na kierunku „gospodarka przestrzenna” korekty w planie

studiów I i II st., zwiększono liczbę pkt. ECTS z ćwiczeń terenowych oraz zajęć fakultatywnych (na wielu przedmiotach studenci dodatkowo wykonują opracowania projektowe, które poprzedzone są badaniami w terenie i jest to czasochłonne oraz wymaga większego nakładu pracy przez studenta) oraz zmniejszono za seminarium licencjackie, co wynika z bardziej racjonalnego wyliczenia godzin pracy własnej studenta. Ponadto dokonano weryfikacji ćwiczeń terenowych oraz programu praktyk zawodowych. Jednym z istotnych elementów monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia jest dokonywana co roku ocena efektów kształcenia. Istotne znaczenie mają też wyniki monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia dokonywane na bieżąco przez pracowników dydaktycznych i zgłaszanie w tym obszarze propozycje zmian. System sprawdzania i oceny formułowany jest dla określonego przedmiotu przez koordynatora przedmiotu, który ustala w jaki sposób osiągnięcie przez studenta zakładanych efektów kształcenia podlega weryfikacji. Na WNG uszczegółowiono zasady odbywania studenckich praktyk zawodowych, ćwiczeń terenowych, ale także procedury dyplomowania. Monitorowanie procesu dyplomowania prowadzone jest również poprzez analizę ocen z egzaminów, tematyki prac dyplomowych oraz w zakresie badania antyplagiatowego. Proces dyplomowania monitorowany jest przez Radę Programową Kierunku, tematy prac opiniuje również WKdsJK. Podczas wizytacji stwierdzono jednak, że oceny z procesu dyplomowania (prac dyplomowych) są w niektórych przypadkach zawyżane, zaś zestaw pytań zadawanych w trakcie egzaminu dyplomowego ogranicza się do zakresu tematyki pracy dyplomowej.

Prowadzony na kierunku monitoring stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia realizowany jest w ciągu roku akademickiego systematycznie i służy doskonaleniu procesu kształcenia. Podczas wizytacji udostępniono sprawozdania podmiotów odpowiedzialnych za monitorowanie stopnia osiągania zakładanych efektów kształcenia, które analizują sygnały płynące z Wydziału i otoczenia (m.in. wyniki ankiet, hospitacji, rozmowy ze studentami, a także informacje uzyskiwane od podmiotów współpracujących z Jednostką). Uzyskane wyniki w formie sprawozdań WKdsOJK przekazywane są wraz z informacjami o bieżącym poziomie osiągania tych efektów i z zaleceniami Władzom Wydziału, sporządzony raport dyskutowany i zatwierdzany jest na posiedzeniu Rady Wydziału NG, a następnie przekazywany do UKJK i prezentowany w formie sprawozdania obejmujące raporty innych Jednostek Uczelni na posiedzeniu Senatu UŁ.

6.1.3.

Zasady dotyczące systemu weryfikacji efektów kształcenia, którym objęty jest wizytowany kierunek „gospodarka przestrzenna” określone zostały w Regulaminie Studiów, zarządzeniach Rektora oraz uchwałach organów kolegialnych Uczelni i Wydziału Nauk Geograficznych. W Regulaminie Studiów Uczelni określono w szczególności prawa i obowiązki studenta związane z zaliczaniem poszczególnych etapów studiów oraz pełnego cyklu kształcenia. Rozwiązania zawarte w powyższym dokumencie wyznaczają też ramy organizacyjne dla procesu weryfikacji osiągnięć studenta, formułują uprawnienia odwoławcze oraz określają konsekwencje braku zaliczenia. Regulamin wprowadza ponadto skalę ocen stosowanych w ramach procesu weryfikacji osiągnięć studenta. Dokumentację systemu weryfikacji efektów kształcenia na WNG stanowią sprawozdania. Weryfikacja efektów kształcenia na poziomie poszczególnych przedmiotów odbywa się poprzez działania koordynatorów przedmiotów, którzy odpowiedzialni są za opracowanie oraz ocenę różnych narzędzi służących do weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia. Obowiązek powyższych działań nakłada na koordynatorów Zarządzenie nr 129 Rektora Uniwersytetu z lipca 2013 r. w *sprawie weryfikacji i dokumentowania efektów kształcenia*. Ocenę sposobów weryfikacji koordynatorzy przedmiotów przedstawiają podczas spotkań z WKdsJK.

W systemie jakości kształcenia przewidziana jest także procedura weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku odbycia praktyk zawodowych. Ogólne zasady odbywania praktyk studenckich znajdują się w Regulaminie studiów UŁ, natomiast zasady szczegółowe dostępne są na stronie internetowej Wydziału. Nadzór nad przebiegiem praktyki zawodowej ze strony instytucji, w której odbywa się praktyka sprawuje opiekun, który dokonuje oceny kompetencji nabytych przez studenta podczas praktyk. Ponadto z ramienia Wydziału Kierunkowi opiekunowie praktyk weryfikują uzyskanie efektów kształcenia na podstawie hospitacji praktyk, a także po ich zakończeniu oceniając umiejętności studenta oraz dokumentację przebiegu praktyk (Dziennik praktyk). Ocena praktykanta formułowana jest również w ankiecie wypełnianej przez praktykodawcę.

Końcowe efekty kształcenia na studiach I i II stopnia weryfikowane są w procesie dyplomowania.

Zasady związane z procesem dyplomowania przedstawione zostały w Regulaminie studiów UŁ oraz w dostępnych na stronie Wydziału Procedurach dyplomowania. Prace dyplomowe muszą być przygotowywane według sformułowanych odpowiednich wymogów merytorycznych i formalnych. Egzamin dyplomowy prowadzi komisja, z egzaminu sporządza się protokół indywidualny dla każdego dyplomanta. W trakcie wizytacji ZO PKA stwierdził, że nie zawsze właściwy jest dobór recenzentów i opiekunów prac dyplomowych – w przypadku opiekuna będącego w stopniu naukowym doktora, recenzentem powinien być samodzielny nauczyciel akademicki.

Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest uzyskanie zaliczenia wszystkich obowiązkowych przedmiotów i praktyk oraz wymaganej w toku studiów liczby punktów ECTS, a także uzyskanie oceny co najmniej dostatecznej z pracy dyplomowej. Wszystkie prace dyplomowe na WNG są weryfikowane w systemie antyplagiatowym zgodnie z opracowaną i zatwierdzoną przez Radę Wydziału w czerwcu 2014 r. procedurą antyplagiatową (dostępną na stronie internetowej Jednostki). Zastosowanie powyższej procedury oraz pozytywny wynik badania jest warunkiem dopuszczenia studenta do egzaminu dyplomowego. Procedurze antyplagiatowej obligatoryjnie podlegają wszystkie prace dyplomowe oraz niektóre prace na zaliczenia przedmiotu. Zarządzeniem Dziekana WNG z lutego 2017 r. procedura antyplagiatowa dla wszystkich pisemnych prac dyplomowych (licencjackich, inżynierskich oraz magisterskich) realizowana będzie za pomocą systemu Archiwum Prac Dyplomowych. Z informacji uzyskanych w toku oceny wynika, że z uwagi na charakter prac dyplomowych na kierunku „gospodarka przestrzenna” wynikający z konieczności przeprowadzenia własnych badań, często terenowych nie stwierdzano przypadków nieuprawnionych zapożyczeń.

Na Wydziale prowadzony jest także konkurs na „Najlepszą pracę magisterską” opracowaną w Jednostce.

6.1.4.

Zasady dotyczące potwierdzenia efektów uczenia się Senat Uniwersytetu Łódzkiego przyjął w oparciu o wymagania określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym w czerwcu 2015 r. na mocy Uchwały nr 507 w sprawie zasad, warunków i trybu potwierdzania w Uniwersytecie Łódzkim efektów uczenia się oraz sposobu powoływania i trybu działania komisji weryfikującej efekty uczenia się.

Procedurę potwierdzenia efektów uczenia opracował Zespół powołany w Uczelni w 2014 r. spośród członków Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia. Zespół ten opracował pilotażową procedurę dla trzech kierunków prowadzonych w Uczelni. Zgodnie z wytycznymi w niej zawartymi potwierdzaniem efektów uczenia się na poziomie podstawowej jednostki organizacyjnej zajmuje się powołany przez Radę Wydziału Wydziałowy Zespół ds. Potwierdzania Efektów Uczenia się. Na kierunku „gospodarka przestrzenna” podjęto pracę zmierzającą do wypracowania zasad i warunków potwierdzania efektów uczenia się. Powołano osobę pełniącą funkcję konsultanta i doradcy edukacyjnego. Rozpoczęto także przygotowanie zasad systemu Potwierdzania Efektów Uczenia się. Na podstawie informacji uzyskanych podczas wizytacji można stwierdzić, że WNG jest w trakcie ustalania zasad, i obecnie nie można ocenić roli WSZJK w tym procesie. Ponadto dotychczas nie było kandydatów zainteresowanych potwierdzaniem efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów.

6.1.5.

Elementem WSZJK w Uniwersytecie Łódzkim i na Wydziale Nauk Geograficznych jest także monitorowanie losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia. Wydział Nauk Geograficznych UŁ prowadzi własny monitoring losów zawodowych absolwentów poprzez ankiety wysyłane absolwentom w okresie kilku miesięcy po ukończeniu studiów, roku po ukończeniu studiów, a także za pośrednictwem portali społecznościowych. W Uczelni monitorowaniem zajmuje się Akademickie Biuro Karier Zawodowych Uniwersytetu Łódzkiego. Badania są prowadzone metodą on-line. Ankietyzacja absolwentów dokonywana jest poprzez projekt pn. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów UŁ, którego celem jest uzyskanie informacji na temat przebiegu karier zawodowych absolwentów Uczelni. Ankiety wypełnia ok. 25 % absolwentów. Z raportu za rok 2013 wynika, że absolwenci dokonywali m.in. oceny wpływu studiów na rozwój wiedzy, umiejętności i postaw.

Na Wydziale Nauk Geograficznych badanie przydatności kształcenia na wizytowanym kierunku „gospodarka przestrzenna” prowadzone jest w drodze ankietyzacji wydziałowej: po obowiązkowych praktykach zawodowych studenci wypełniają ankietę w zakresie wykorzystania zdobytych w trakcie kształcenia wiedzy, umiejętności i kompetencji; po egzaminie magisterskim (obejmuje osoby pracujące podczas studiów), a następnie w czasie rozdania dyplomów w grudniu. Z absolwentami prowadzone są również tuż po egzaminie magisterskim rozmowy dotyczące zatrudnienia lub doświadczeń z pracy.

W wyniku ankietyzacji absolwentów z 2013, 2014 i 2016 r. uzyskano na Wydziale informację, że wskazane byłoby zwiększyć liczbę godzin z zajęć z zastosowania programów komputerowych (GIS, AutoCAD) oraz zajęć projektowych. Na skutek powyższych sugestii wprowadzono dla większości przedmiotów prowadzonych na kierunku prace zaliczeniowe związane z wykonaniem projektów. Rozszerzenie studiów na poziomie I stopnia o ścieżkę inżynierską również podyktowane były m.in. wynikami badania losów absolwentów oraz opiniami absolwentów w zakresie kształcenia na wizytowanym kierunku. Podczas ankietyzacji przeprowadzonej w 2016 r. absolwenci stwierdzili, że w programie studiów jest zbyt dużo wykładów, w tym fakultatywnych. Uwaga ta będzie na WNG analizowana.

6.1.6.

Obowiązujący w Uczelni i stosowany na Wydziałach: Nauk Geograficznych oraz Zarządzania WSZJK obejmuje ocenę jakości kadry prowadzącej zajęcia dydaktyczne, jak i wspierającej proces kształcenia. Kadra prowadząca kształcenie oceniana jest w drodze: ankietyzacji (zajęć dydaktycznych przez studentów oraz absolwentów bezpośrednio po ukończeniu studiów), hospitacji zajęć dydaktycznych, a także oceny okresowej nauczycieli akademickich. Ocena nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku „gospodarka przestrzenna” dokonywana w procesie ankietyzacji ma istotne znaczenie dla ewaluacji procesu kształcenia. Wzór ankiety oceniającej zajęcia dydaktyczne stanowi załącznik do Uchwały nr 506 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z czerwca 2015 r. Ankietyzacja ogólnouczelniana odbywa się w systemie elektronicznym po zakończeniu każdego semestru. W ankiecie zawierającej 6 pytań student ocenia określone elementy pracy nauczyciela akademickiego oraz może wyrazić swoją opinię w formie uwag dodatkowych. W ankietach ujęta jest między innymi ocena sposobu przekazywania informacji, stopień sprecyzowania zajęć oraz stosunek prowadzącego zajęcia do studentów. Studenci oceniają również, czy ich udział w zajęciach przyczynił się do osiągnięcia efektów kształcenia, o których zostali poinformowani. Ankiety on-line nie są jednak chętnie wypełniane przez studentów i reprezentatywność wyników jest niewielka (przykładowo w semestrze letnim r.a. 2015/2016 w przypadku aż 15 % zajęć na WNG nie została wypełniona ani jedna ankieta studencka). W celu doskonalenia zajęć niektórzy z nauczycieli akademickich (głównie koordynatorzy przedmiotów) sami prowadzą ankietyzację z wykorzystaniem arkuszy papierowych. Udział studentów w tej formie ankietyzacji jest zdecydowanie wyższy, bowiem ankietę w formie papierowej wypełniają prawie wszyscy studenci. Dla Wizytowanego kierunku studiów przygotowaniem i koordynacją badań ankietowych zajmuje się WZdsOJK. Na skutek uwag sformułowanych w ankietach studenckich podjęto na Wydziale działania naprawcze dotyczące m.in. kontroli treści przedmiotów i sposobu prowadzenia zajęć (poprzez hospitacje). Analiza ocen zawartych w ankietach prowadzi do sporządzenia rekomendacji dla Władz Wydziału i podjęcia działań doskonalących w tym zakresie.

Na WNG prowadzone są również hospitacje zajęć dydaktycznych będące kolejnym narzędziem służącym doskonaleniu realizacji procesu kształcenia na wizytowanym kierunku studiów. Hospitacje prowadzone są na podstawie zatwierdzonych przez wydziałowy zespół ds. jakości semestralnych harmonogramów i są ujętym w wydziałowych procedurach Systemu istotnym elementem oceny i weryfikacji jakości kształcenia, mobilizującym ponadto pracowników do poprawy jakości kształcenia. Hospitacje skierowane są głównie do nowo zatrudnionych nauczycieli akademickich oraz doktorantów prowadzących zajęcia dydaktyczne w celu doskonalenia ich umiejętności dydaktycznych, pozwalają również na doskonalenie i unowocześnianie metod dydaktycznych, także przez doświadczonych nauczycieli akademickich. Prowadzone są przez koordynatorów przedmiotów, bezpośredniego przełożonego pracownika, przewodniczącego rady programowej, dyrektora instytutu, prodziekana i dziekana. Podczas hospitacji zajęcia oceniane są pod względem merytorycznym, metodycznym, organizacyjnym oraz zgodności z sylabussem. Wypełniony protokół z hospitacji jest podpisany przez

prowadzącego hospitację oraz osobę, która była oceniana i zapoznała się z jej wynikiem. Wypełnione protokoły z hospitacji zajęć są przekazywane do Dziekana i kolegium dziekańskiego, następnie omawiane na posiedzeniu Rady Wydziału. Z przedstawionych podczas wizytacji raportów z hospitacji w latach akademickich 2014/2015 i 2015/2016 wynika, że podczas hospitacji nie stwierdzono znaczących nieprawidłowości. Protokoły z hospitacji (określone wydziałową procedurą) zawierają wnioski, uwagi i zalecenia.

Zarówno wyniki hospitacji, jak i ankietyzacji analizowane są przez Radę Programową kierunku, WKdsJK. Wnioski przekazywane są do Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia, który sporządza raport z uzyskanych wyników badań omawiany na posiedzeniu Rady Wydziału. Wyniki powyższych działań brane są pod uwagę w prowadzonej na Wydziale polityce kadrowej w zakresie awansów, przedłużania zatrudnienia i obsadzie zajęć oraz służą ponadto ewaluacji przebiegu procesu dydaktycznego. Stanowią jeden z elementów okresowej oceny nauczycieli akademickich, której zasady określa Statut Uniwersytetu, ale też procedura ogólnouczelniana pn. *Szczegółowe zasady postępowania przy ocenie okresowej pracowników naukowo - dydaktycznych, naukowych i dydaktycznych*. Ocena okresowa przeprowadzana jest zgodnie z regulacjami określonymi w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym, według opracowanego jednolitego kwestionariusza i obejmuje działalność dydaktyczną, naukową oraz organizacyjną. Oceny dokonuje Wydziałowa Komisja Oceniająca (powołana na kadencję 2016-2020 przez Radę Wydziału Nauk Geograficznych we wrześniu 2016 r.), nie rzadziej niż raz na dwa lata, a ponadto na wniosek przełożonego. Wnioski wynikające z oceny nauczyciela akademickiego mają wpływ na poprawę jakości procesu kształcenia, kształtowanie racjonalnej polityki kadrowej, wielkość obciążenia obowiązkami dydaktycznymi, powierzanie stanowisk kierowniczych oraz możliwość rozwiązania stosunku pracy za wypowiedzeniem. Procesem oceny w ramach WSZK objęta jest również kadra wspierająca proces kształcenia na wizytowanym kierunku studiów za pomocą ankiety dotyczącej poziomu obsługi studentów przez administrację. Ankietyzacja oceniająca pracę administracji przeprowadzana jest raz do roku, po zakończeniu cyklu kształcenia w drodze elektronicznej, a analiza jej wyników wskazuje, że obsługa ta jest w pełni zadowolająca. Szczególnie dobrze ocenione zostały osoby pracujące w dziekanacie i mające bezpośredni kontakt ze studentami.

Prowadzenie polityki kadrowej potwierdzają ogłaszane konkursy na stanowiska, protokoły z posiedzeń komisji konkursowych, wnioski Rady Wydziału o zatrudnienie lub przedłużenie zatrudnienia pracownikom oraz protokoły z posiedzeń Wydziałowej Komisji Oceniającej. Zatrudnianie nauczycieli akademickich odbywa się na podstawie procedur konkursowych. Na Wydziale studenci wybierają również w drodze ankietyzacji najlepszego nauczyciela akademickiego dla każdego kierunku i poziomu kształcenia, co skutkuje prezentowaniem wyników ankiet na posiedzeniu Rady Wydziału i przyznaniem przez Dziekana pieniężnych nagród motywacyjnych.

Zdaniem Zespołu Oceniającego stosowanie powyższych działań należy ocenić pozytywnie, wskazują one bowiem, że na Wydziale prowadzona jest polityka kadrowa, m.in. poprzez ocenę okresową nauczycieli akademickich oraz wsparcie w zakresie podnoszenia kwalifikacji i zapewnienie pracownikom właściwych warunków rozwoju naukowego i dydaktycznego.

6.1.7.

Na kierunku „gospodarka przestrzenna” wnioski uzyskane na podstawie ankietyzacji wykorzystuje się w ocenie nauczycieli akademickich. Studenci oceniają zajęcia oraz zamieszczają komentarze dotyczące m.in. sposobu prowadzenia zajęć, stopnia zrozumiałości treści, oraz kultury osobistej prowadzącego zajęcia. Ze sprawozdań podsumowujących ankietyzację wynika, że analiza ankiet pozwoliła na modyfikację lub wyeliminowanie negatywnie ocenianych działań. Z pracownikami, których zajęcia były negatywnie ocenione prowadzone są rozmowy wyjaśniające z bezpośrednim przełożonym, a także z Dziekanami. Po roku następuje też ponowna ocena. Negatywnie oceniony pracownik w pierwszej kolejności przewidziany jest ponadto do hospitacji zajęć w celu zdiagnozowania nieprawidłowości i podjęcia odpowiednich działań naprawczych. Jeśli nie następują poprawa osoba ta odsunięta jest od prowadzenia zajęć. Przeprowadzone indywidualne rozmowy z nauczycielami akademickimi zwykle pozytywnie wpływają na poprawę jakości pracy dydaktycznej, w innym przypadku następuje odsunięcie od prowadzenia zajęć i powierzenie negatywnie ocenionemu pracownikowi innych obowiązków dydaktycznych. Wyniki ankiet są omawiane na posiedzeniach Rad Wydziałów, są także przekazywane kierownikom poszczególnych jednostek, poza tym pracownicy

widzą swoje oceny w systemie USOS i zobowiązani są do uwzględniania uwag. Ostatecznie wyniki ankiet przekazywane są do WKdsOJK. Analiza uzyskiwanych ocen pracowniczych jest podstawą m.in. do podejmowania decyzji o przedłużaniu zatrudnienia pracowników. Oceny dokonywane przez studentów są prezentowane na posiedzeniach Rady Wydziału (zgodnie z protokołami udostępnionymi w toku wizytacji). Raporty z oceny pracowników są także prezentowane na posiedzeniu Senatu oraz na zebraniu z pracownikami. Podkreślić należy, że wynikająca z ankietyzacji ocena studentów stanowi istotny element okresowej oceny kadry naukowo-dydaktycznej prowadzonej zgodnie z obowiązującą ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym.

6.1.8.

Model zarządzania jakością kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego przewiduje zapewnienie właściwych środków w zakresie wsparcia studentów w ich działalności dydaktycznej i badawczej poprzez: dostępność konsultacji oraz opiekunów naukowych o doradców, ofertę kół naukowych i ich atrakcyjność oraz dostęp do Internetu. Na Wydziale prowadzony jest stały monitoring infrastruktury dydaktycznej. Pytanie dotyczące oceny infrastruktury Wydziału (wyposażenia sal dydaktycznych) zamieszczone jest w wydziałowej ankiecie, podczas wizytacji nie przedstawiono jednak wyników tego badania. Procesem oceny objęta jest również obsługa administracyjna studentów. Ze sprawozdania z przeglądu działania WSZJK na wizytowanym kierunku wynika, że zarówno praca dziekanów Wydziału, jak i dziekanatu oceniana jest przez studentów wysoko.

System wsparcia określony jest w przepisach wewnętrznych (m.in. w Regulaminie studiów, Regulaminie przyznawania pomocy materialnej). Wsparcie materialne udzielone studentom obejmuje stypendia (np. dla najlepszych studentów) oraz zapomogi. Uczelnia dysponuje również procedurami zapobiegania działaniom nieetycznym związanym z procesem kształcenia (m.in. wprowadzono system antyplagiatowy), działają komisje stypendialne i odwoławcze.

Wsparciu w podnoszeniu stopnia realizacji efektów kształcenia przez studentów wizytowanego kierunku studiów służy powołane na WNG Studenckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej CIVITAS.

6.1.9.

Gromadzenie, przetwarzanie oraz dokumentowanie działań dotyczących zapewnienia jakości kształcenia ujęte zostało w Uczelni m.in. w Załączniku do Zarządzenia nr 128 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie: *modelu zarządzania jakością kształcenia w Uniwersytecie Łódzkim*. Powyższe Zarządzenie określa działania gwarantujące podnoszenie jakości kształcenia na Wydziałach, do których w szczególności należą m.in.: analiza programów kształcenia pod kątem zgodności z KRK, z zasadami stosowania punktacji ECTS w Uczelni, zgodności programu studiów z założonymi efektami kształcenia, osiągalności kierunkowych efektów kształcenia i kompetencji kadry jednostki prowadzącej kierunek; prowadzenie hospitacji, semestralnej ankietyzacji oraz analiza ankiet studenckich w zakresie programów kształcenia i ich realizacji; analiza wyników rekrutacji; opracowywanie okresowych raportów z prac WZdsOJK prezentowanych na posiedzeniach Rady Wydziału i URJK; w jednostkach prowadzących kierunki: cykliczne zebrania dydaktyczne (dotyczące w szczególności: ewaluacji programów kształcenia i opisów przedmiotów, analizy relacji przedmiotowych i kierunkowych efektów kształcenia, sposobu przyporządkowania punktów ECTS poszczególnym elementom programu, analiz: osiągalności kierunkowych efektów kształcenia, sylabusów poszczególnych przedmiotów, macierzy kompetencji tworzonej na potrzeby kierunku), ścisła współpraca z URJK. Opracowywane są dla każdego roku akademickiego raporty dotyczące efektów funkcjonowania WSZJK w Jednostce, które następnie przekazuje do końca roku kalendarzowego odpowiedniemu Prorektorowi. Powyższy raport zawiera analizy: stanu wyjściowego, ankiet, programów kształcenia również w kontekście potrzeb rynku pracy, a także analizę formalną i merytoryczną jakości procesu kształcenia, w tym osiągalności założonych kierunkowych efektów kształcenia, a ponadto opis działania Systemu na Wydziale i propozycje działań projakościowych, jak również opis sposobów upowszechniania informacji o jakości kształcenia w podstawowej jednostce organizacyjnej. Raport ten jest podstawą do sporządzenia szczegółowej analizy i dalszych prac projakościowych realizowanych w Jednostce. Wprowadzenie na WNG rekomendacji UKdsJK monitorowane jest przez Zespół ds. Jakości Kształcenia.

Pracami nad doskonaleniem jakości na Wydziale zajmują się m.in. Rady Programowe, w tym kierunku „gospodarka przestrzenna”, WKdsJK i WKdsOJK, a także Wydziałowe Zespoły: ds. Kontakt z Pracodawcami oraz ds. Procesu Dyplomowania. Powyższe ciała kolegialne spotykają się co najmniej kilka razy w semestrze, a ich posiedzenia są protokołowane i dotyczą m.in. ustalania szczegółowych zasad współpracy.

6.1.10.

Dokumentacja dotycząca zapewniania jakości kształcenia tj.: raporty i sprawozdania m.in. z procesu monitorowania stopnia osiągnięcia efektów kształcenia, ankietyzacji, czy hospitacji analizowana jest przez WKdsJK, która dokonuje opracowania wyników zestawień zbiorczych. Wnioski z analizy wyników przekazywane są do wdrażania przez WZdsOJK i omawiane na posiedzeniu Rady Wydziału. Gromadzona i uporządkowana dokumentacja uwzględnia wnioski i rekomendacje dotyczące zapewnienia i doskonalenia procesu kształcenia. Sporządzane analizy przekazywane są przez podejmujące działania projakościowe i realizujące procedury poszczególne podmioty do oceny Władz WNG oraz Uniwersytetu, zgodnie ze strukturą zarządzania procesem zapewnienia jakości kształcenia. Studenci wizytowanego kierunku informowani są o programie i procesie kształcenia oraz innych istotnych dla procesu dydaktycznego elementach poprzez system elektronicznej informacji USOSweb, a także stronę internetową Wydziału Nauk geograficznych, na której mogą znaleźć podstawowe informacje dotyczące wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Studenci mają dostęp do elektronicznej informacji o zakresie oferty kształcenia, a poprzez system USOS również do programów kształcenia i sylabusów, procedur związanych z procesem dyplomowania, praktykami, zaliczania i sesji egzaminacyjnej, uzyskanymi ocenami. Opiekę nad prawidłowym funkcjonowaniem systemów informatycznych sprawuje ogólnouczelniane Centrum Informatyki Uniwersytetu Łódzkiego. Na WNG monitorowaniem dostępności i przejrzystości informacji dotyczących procesu kształcenia zajmuje się WKdsOJK. Z każdym rocznikiem studentów kierunku „gospodarka przestrzenna” odbywają się ponadto co roku spotkania obejmujące dyskusję i wymianę opinii w zakresie jakości kształcenia oraz efektów kształcenia, a także ankietyzację dotyczącą jakości kształcenia na wizytowanym kierunku studiów. Podczas spotkań szkoleniowych z pierwszym rokiem studiów przekazywana jest m.in. informacja na temat programu wizytowanego kierunku, organizacji roku akademickiego, zasad zachowania w Uczelni, obowiązującego w UŁ i na WNG Regulaminu studiów, programu wsparcia naukowego i zawodowego oraz działalności kół naukowych. Zdaniem Zespołu oceniającego mimo braku w Systemie oceny stopnia dostępności informacji o programie i procesie kształcenia oraz jego wynikach (z wyjątkiem skierowanej do kandydatów biorących udział w rekrutacji oraz studentów pierwszego roku, opracowanej w formie ankiety ‘wydziałowej oceny oferty dydaktycznej WNG oraz dostępności informacji o niej dla kandydatów na studia (PA_K)’) zapewnia się studentom i innym zainteresowanym dostęp do informacji o procesie kształcenia. Wydział prowadzi ponadto stronę na portalu społecznościowym Facebook.

6.2. Systematyczna ocena skuteczności funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na ocenianym kierunku studiów dokonywana jest w ramach corocznych spotkań studentów organizowanych w ramach posiedzeń Rady Programowej. Podczas spotkania wskazuje się obszary i elementy procesu kształcenia wymagające doskonalenia oraz formułuje wnioski dotyczące działań doskonalących. Wnioski przekazywane są Przewodniczącemu Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Ocenie podlega adekwatność i skuteczność narzędzi stosowanych w ramach WSZJK - m.in. wyniki ankiet studenckich, zakres prac dyplomowych, wnioski pohospitacyjne, sprawozdania ze spotkań Władz Wydziału ze studentami. Nad oceną programów kierunków na WNG, umiejętnościami studentów i zakresem prac dyplomowych w ostatnich czterech latach dyskutowali także członkowie Wydziałowej Rady Pracodawców i Biznesu z przewodniczącymi Rad Programowych kierunków. Odbywały się także spotkania członków Rady z dziekanami obydwu Wydziałów (WNG i WZ), w celu oceny skuteczności systemu kształcenia. Od 1 października 2016 r. w ramach WNG funkcjonuje Instytut Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, którego dyrektor odpowiada także za ocenę jakości kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna. Jednostka dokonuje zatem systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także

wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu. Należy stwierdzić, że na Wydziale prowadzącym oceniany kierunek działa wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, umożliwiający stały, systematyczny i skuteczny monitoring programów kształcenia, monitoring kwalifikacji kadry dydaktycznej oraz analizę jakości kształcenia.

3. Uzasadnienie

Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego obejmuje istotne aspekty mające wpływ na jakość kształcenia na wizytowanym kierunku „gospodarka przestrzenna”. Wydział zapewnia interesariuszom wewnętrznym i zewnętrznym udział w procesie projektowania efektów kształcenia, jak i dokonywania ich zmian. Nadzór nad procesem zapewniania jakości kształcenia na wizytowanym kierunku przede wszystkim pełnią: Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowe Zespoły: ds. Oceny Jakości Kształcenia oraz Rada Programowa kierunku Gospodarka Przestrzenna. Zarówno zakres i systematyczność ocen efektów kształcenia w ramach działania Systemu, jak i monitorowanie stopnia osiągania zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia służy doskonaleniu procesu kształcenia. Proces weryfikacji osiągania efektów kształcenia jest prowadzony przez nauczycieli akademickich na wszystkich formach i rodzajach zajęć dydaktycznych oraz metodami zapewniającymi skuteczną weryfikację stopnia osiągania tych efektów. Wprowadzono i stosuje się też system zapobiegania plagiatom. Na kierunku „gospodarka przestrzenna” monitoruje się losy zawodowych absolwentów. W ramach przyjętych rozwiązań systemowych weryfikuje się prawidłowość polityki kadrowej poprzez ocenę kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia. Polityka kadrowa jest realizowana poprzez analizowanie stanu kadry i potrzeb w tym zakresie. Monitorowanie jakości procesu dydaktycznego umożliwia stosowanie ankiet oceniających zajęcia dydaktyczne na wszystkich poziomach studiów oraz hospitacje zajęć. Wyniki tych ocen są brane pod uwagę przy obsadzie zajęć w kolejnych cyklach kształcenia.

W Jednostce dokonywane są analizy m.in. na podstawie wniosków wynikających z ankiet, hospitacji oraz oceny programu kształcenia. Stworzono narzędzia umożliwiające monitorowanie działania Systemu, opracowywane są też propozycje działań projakościowych. Skuteczność systemu podlega systematycznej ocenie, należy jednak spodziewać się zwiększenia z czasem efektywności tych działań. Zdaniem Zespołu Oceniającego funkcjonujący w Uczelni i na Wydziale prowadzącym kierunek „gospodarka przestrzenna” wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia tworzy strukturę pozwalającą na budowę kultury jakości na kierunku na wizytowanym kierunku oraz stwarza warunki dla zapewnienia systematyczności przeprowadzanych ocen i analiz osiągniętych efektów kształcenia, stanowiących podstawę doskonalenia programu kształcenia.

4. Zalecenia

Zaleca się zwiększenie czynności usprawniających monitorowanie procesu dyplomowania w zakresie odpowiedniego doboru składu komisji egzaminacyjnej, w szczególności recenzenta w przypadku kiedy opiekunem jest pracownik w stopniu naukowym doktora oraz przeciwdziałania zawyżaniu ocen z prac dyplomowych. Zestaw pytań zadawanych w trakcie egzaminu dyplomowego powinien być zgodny z wymogami przyjętymi w zasadach procesu dyplomowania.

Odniesienie się do analizy SWOT przedstawionej przez jednostkę w raporcie samooceny, w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez zespół oceniający PKA

Zdaniem Zespołu oceniającego analiza SWOT przedstawiona w Raporcie samooceny została przeprowadzona prawidłowo, a wskazane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia zostały potwierdzone podczas wizytacji. I tak silną stroną kierunku „gospodarka przestrzenna” jest wykwalifikowana kadra o dużym doświadczeniu dydaktycznym i praktycznym, a także przyrodnicze i przestrzenne podejście do zagadnień planowania przestrzennego i gospodarowania z wykorzystaniem m.in. programów komputerowych GIS i AutoCAD. Potwierdzono również, iż w trakcie studiów na ocenianym kierunku wykonywane są liczne opracowania, ekspertyzy i projekty pozwalające na wykształcenie u studentów konkretnych umiejętności zawodowych. W trakcie wizytacji potwierdzono także zapewnienie studentom możliwości pozwalających na udział w badaniach naukowych, opracowaniach praktycznych, w konferencjach oraz pracy w kole naukowym. Należy także zgodzić się

z autooceną słabych stron, w szczególności z niskim zainteresowaniem studentów dodatkowymi, nieobowiązkowymi formami kształcenia, jak i obniżeniem poziomu prac dyplomowych w związku z podejmowaniem przez studentów pracy na pełny etat na studiach II stopnia. Jako słabe strony wymieniono również nadmierną biurokratyzację pracy nauczycieli zniechęcającą do wprowadzania innowacji w nauczaniu oraz dużą presję wywieraną na nauczycieli akademickich w celu przygotowania publikacji naukowych w czasopiśmie wysoko punktowanych co odbywa się kosztem dydaktyki. Do słabych stron zaliczono ponadto trudności z organizacją programu Erasmus w związku z ograniczoną ofertą dla studentów gospodarki przestrzennej.

Szansą dla rozwoju ocenianego kierunku może być duże zainteresowanie studiami inżynierskimi oraz coraz większe zapotrzebowanie na opracowania przyrodnicze i przestrzenne w otoczeniu społeczno-gospodarczym, a także zapotrzebowanie na absolwentów z umiejętnościami znajomości programów z zakresu GIS i AutoCAD. Tezy w tym zakresie należy uznać w opinii ZO za bardzo trafne. Zaś negatywne strony prowadzenia kształcenia na kierunku Wydział określił jako problemy związane ze zmniejszającą się liczbą kandydatów (zwłaszcza na studia II stopnia). Zagrożeniem jest ponadto niewystarczające i zróżnicowane przygotowanie kandydatów na studia, co utrudnia realizację programu kształcenia. Inne wymienione czynniki stanowiące zagrożenie również zostały trafnie określone i ZO w pełni je podziela.

Dobre praktyki

- Ścisła i różnorodna współpraca pracowników i studentów ocenianego kierunku z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z Radą Pracodawców i Radą Biznesu mającą wpływ na działalność dydaktyczną i naukową Jednostki oraz dostosowywanie programu kształcenia do oczekiwań rynku pracy. Duży udział pracodawców w realizacji procesu dydaktycznego.
- Wykorzystywanie w procesie kształcenia, w szczególności do analiz przestrzennych, nowoczesnych technik informatycznych, w tym m.in. programów GIS, CAD i AutoCAD, grafiki komputerowej, co daje absolwentom przewagę na rynku pracy i jest dużym atutem ocenianego kierunku.
- Duży udział w programach studiów ćwiczeń terenowych wpływający bardzo korzystnie na proces kształcenia, w tym umożliwiający kształcenie pracy w grupach, łączenie wiedzy teoretycznej z doświadczeniem praktycznym (uczenie poprzez praktykę), wykonywanie opracowań terenowych, z których część przekazywana jest do władz samorządowych.